



ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Μεταπτυχιακή εργασία : Μελέτη της εξέλιξης του προσφυγικού οικισμού της Νέας Φιλαδέλφειας με χρήση μεθόδων Γεωπληροφορικής.



Εκπόνηση : Γρυλλής Παναγιώτης

Επιβλέπων : Άγγελος Σιόλας, Καθηγητής ΕΜΠ

ΑΘΗΝΑ 2009

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Άγγελο Σιόλα, που μου έδωσε τη ευκαιρία να ασχοληθώ με την παρούσα εργασία. Η βοήθεια του καθ'όλη την διάρκεια του έτους ήταν ουσιαστική και καίρια.

Επίσης οφείλω να ευχαριστήσω τον λέκτορα κ. Ίωνα Σαγιά ο οποίος ανταποκρίθηκε με ενδιαφέρον στο εγχείρημα και προσέφερε πολύτιμες συμβουλές κατά την έρευνα και την συγγραφή της εργασίας. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την συμπαράσταση που μου έδειξε όλον αυτόν τον χρόνο.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	Σελ.5
Summary	Σελ.6
Κεφάλαιο 1 : Η προσφυγική έλευση και εγκατάσταση	
1.1 Η προσφυγική εγκατάσταση σε Αθήνα και Πειραιά	Σελ.7
1.2 Φορείς και θεσμοί αποκατάστασης των προσφύγων	Σελ.9
1.3 Η προσφυγική κατοικία: τυπολογία και χαρακτηριστικά.	Σελ.10
1.4 Συνθήκες διαβίωσης	Σελ.13
1.5 Οι πρόσφυγες και ο θεσμός της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα	Σελ.14
Κεφάλαιο 2 : Ο προσφυγικός οικισμός της Ν.Φιλαδέλφειας	
2.1 Η Νέα Φιλαδέλφεια πριν την προσφυγική έλευση (1920-1927)	Σελ.15
2.2 Οι πρόσφυγες διαμορφώνουν την περιοχή (1927-1930)	Σελ.16
2.2.1 Το πρόβλημα της υδροδότησης	Σελ.19
2.2.2 Η Βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής	Σελ.20
2.2.3 Κοινωνικές υποδομές και δίκτυα	Σελ.20
2.3 Η δεκαετία του 30	Σελ.21
2.4 Η δεκαετία του 40	Σελ.24
2.5 Η δεκαετία του 50	Σελ.25
2.6 Η δεκαετία του 60	Σελ.25
2.7 Η δεκαετία του 70	Σελ.26
2.8 Η δεκαετία του 80	Σελ.27
2.9 Η δεκαετία του 90	Σελ.28
Κεφάλαιο 3 : Ο προσφυγικός οικισμός μέσα στην σύγχρονη πόλη. Μελέτη με χρήση μεθόδων γεωπληροφορικής	
3.1 Η σύγχρονη πόλη - Χωροταξική ένταξη της περιοχής	Σελ.29
3.2 Πληθυσμός και Απογραφική Ιστορία Ν.Φιλαδέλφειας	Σελ.29
3.3 Βασικά χωρικά χαρακτηριστικά - Χρήσεις γης	Σελ.30
3.4 Διαχρονική εξέλιξη του πολεοδομικού ιστού της Νέας Φιλαδέλφειας	Σελ.35
3.5 Διάκριση του πολεοδομικού ιστού και καθεστώσ γης	Σελ.42
3.6 Τεχνικές Υποδομές και δίκτυα	Σελ.45
3.7 Προβλήματα της Σύγχρονης Πόλης	Σελ.46
3.8 Ο προσφυγικός οικισμός μέσα στην σύγχρονη πόλη	Σελ.47
3.9 Συμπεράσματα	Σελ.64
Βιβλιογραφία	Σελ.67

Περίληψη

Σκοπός αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας είναι να ανιχνεύσει μέσα από το πρίσμα της γεωπληροφορικής και των ποικίλων μεθόδων της, τις διαχρονικές μεταβολές που συνέβησαν μέσα και γύρω από τον προσφυγικό οικισμό της νέας Φιλαδέλφειας.. Η εργασία εστιάζει ιδιαίτερα στον τρόπο που κατάφερε να επιβιώσει ένας οικισμός που δημιουργήθηκε υπό ιδιαίτερες πολιτικές συγκυρίες και κοινωνικές ζυμώσεις, στις αλλαγές του χρόνου αλλά και στο είδος αλληλεπίδρασης με τα κύματα μαζικής αστικοποίησης της μεταπολεμικής Αττικής τόσο σε πολεοδομικό όσο και σε ανθρωπογεωγραφικό επίπεδο. Μέσω των γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών επιχειρείται η οπτικοποίηση μιας πολυσύνθετης πραγματικότητας σε χωρική πληροφορία.

Η εργασία διαρθρώνεται σε 3 κύρια μέρη. Στο πρώτο συμπεριλαμβάνεται η εξέταση του πολιτικού, κοινωνικού και οικιστικού – πολεοδομικού πλαισίου μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε ο οικισμός. Εδώ αναλύονται έννοιες που παίζουν κύριο ρόλο στην μετέπειτα πορεία του οικισμού όπως είναι η ανθρωπογεωγραφία της προσφυγικής εγκατάστασης, η τυπολογία της προσφυγικής κατοικίας και ο θεσμός της κοινωνικής στέγασης στην Ελλάδα.

Στο δεύτερο μέρος εκτυλίσσεται η πολεοδομική ιστορία του οικισμού στο πέρασμα του χρόνου και καταγράφεται το πώς επηρέασε και το πώς επηρεάστηκε ο οικισμός από την σύγχρονη ελληνική αστική πόλη και το νέο γεωγραφικό πλαίσιο που αυτή ανέδειξε. Εντοπίζονται τα προβλήματα αυτής της αλληλεπίδρασης και οι αιτίες που οδήγησαν στην σημερινή πραγματικότητα.

Τέλος στο 3^ο μέρος, επιχειρείται μέσω της γεωπληροφορικής και πιο συγκεκριμένα των γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών, η αποτύπωση και η οπτικοποίηση των χωρικών μεταβολών, εστιάζοντας κυρίως στον εντοπισμό του βαθμού προσαρμογής του οικισμού στην σύγχρονη πραγματικότητα και στην αντοχή του να διατηρήσει τα ιδιαίτερα στοιχεία του τόσο σε πολεοδομικό όσο και σε γεωγραφικό επίπεδο. Η απόδοση γίνεται σε χάρτες που ολοκληρώνουν την γεωγραφική ανάλυση που προηγήθηκε και βοηθούν άμεσα στην εξαγωγή συμπερασμάτων για την γεωγραφική πραγματικότητα του οικισμού

Summary

The purpose of this postgraduate thesis is to interpret through geoinformatics and its various methods the spatial changes that happened inside and around the refugee settlement of New Filadelfia, Athens. Specific focus is placed on how a refugee camp that was built under very special political and social circumstances managed to survive through the changes of time. Another aspect that is being looked into is the interaction with the massive urbanization of post war Athens and how that reflects upon the geography of the settlement. With the use of geographical information systems a visualization of geographical reality into spatial information is attempted.

The thesis is divided in 3 main parts. The first part describes the social / economical frame in which the settlement was created. Here emphasis is placed on concepts such as the human geography of the refugee settlement, the typology of the buildings that the refugees lived in and the statute of social sheltering in Greece.

In the second part the urban history of Nea Filadelfia is described thoroughly. Research focuses on how the settlement interacted with the modern city of Athens and the various trends in city planning over the years. The roots of today's problems can be traced here.

In the third and last part, geographical information systems are used so that the visualization of spatial change of the settlement can be achieved. Mapping is used to complete the geographical analysis and exclude conclusions for the current state of the settlement and its possible future.

Κεφάλαιο 1 : Η προσφυγική έλευση και εγκατάσταση

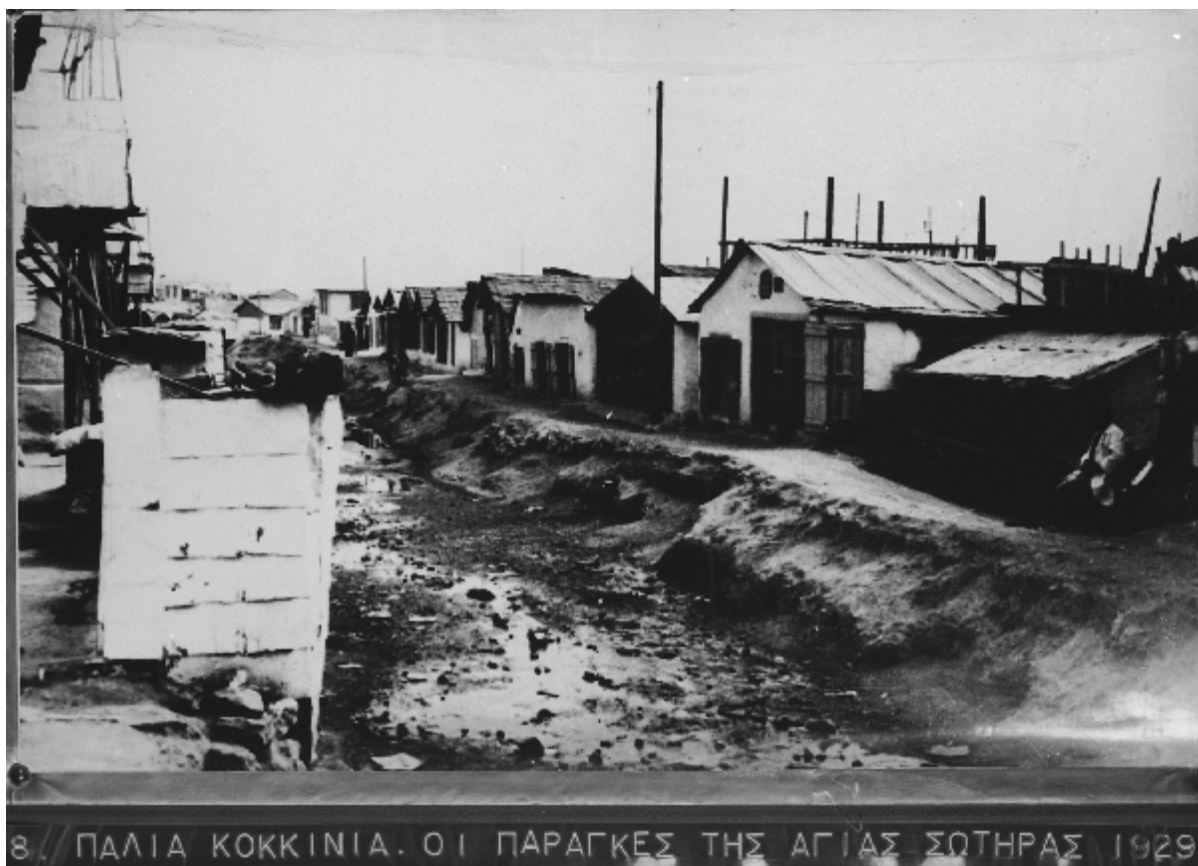
1.1 Η Προσφυγική εγκατάσταση σε Αθήνα και Πειραιά

Η Διαδικασία εξόδου των ελληνορθόδοξων προσφύγων της Μικράς Ασίας διήρκησε σχεδόν 2 ολόκληρα χρόνια από τον Σεπτέμβριο του 1922 μέχρι τα τέλη του 1924, υπό την εποπτεία της Κοινωνίας Των Εθνών. Ήδη από το 1917 και με αφορμή τη ρωσική επανάσταση ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων από την Ρωσία είχε ήδη αφιχθεί στην Ελλάδα, ενώ αντίστοιχου μεγέθους μετακίνηση έγινε με την συνθήκη του Neuilly το 1919 η οποία προέβλεπε ανταλλαγή πληθυσμών με την Βουλγαρία. Η «*σύμβασις περί ανταλλαγής ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών*» που υπογράφεται στη Λοζάνη το 1923 ολοκληρώνει έναν κύκλο γεγονότων που θα ανατρέψει ριζικά την πληθυσμιακή ισορροπία του Ελληνικού κράτους.

Η Ελλάδα που εκείνη την εποχή ήταν ένα κράτος 5 εκατομμυρίων κατοίκων με τεράστια οικονομικά προβλήματα και σημαντικές ελλείψεις σε φυσικούς πόρους υποδέχεται 1,5 εκατομμύριο ανθρώπων με άμεση ανάγκη στέγασης, ανάμεσα στους οποίους υπάρχει μεγάλος αριθμός παιδιών κάτω των 10 ετών. Το 53 % των προσφύγων θα εγκατασταθούν σε αστικές περιοχές και περίπου οι μισοί από αυτούς στην Αθήνα και στον Πειραιά. Σε πρώτη φάση χρησιμοποιείται κάθε πιθανός ελεύθερος χώρος στην πόλη για την στέγαση τους ενώ στην συνέχεια πολλοί θα αυτοστεγαστούν με κάθε μέσο στις παρυφές τις πόλης.

Ένας σημαντικός αριθμός φορέων και οργανισμών θα κινητοποιηθεί για την αποκατάσταση των προσφύγων, οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι το υπουργείο Υγιεινής Πρόνοιας και Αντιλήψεως, το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (ΤΠΠ), η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ) και η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ).

Την περίοδο 1925-1940 δημιουργούνται 12 μεγάλοι και 34 μικρότεροι οικισμοί γύρω από την Αθήνα και τον Πειραιά. Την περίοδο 1925-1930 ξεχωρίζουν εκείνοι του Βύρωνα, της Καισαριανής, της Νέας Ιωνίας, της Κοκκινιάς, του Υμηττού, και του Ταύρου.



Εικόνα 1 : Η πρώτη μορφή του προσφυγικού οικισμού στην Κοκκινιά (1929).Πηγή: ΚΜΑ



Εικόνα 2 : Τα προσφυγικά της Δραπετσώνας (1932).Πηγή : ΚΜΑ

Την περίοδο 1930-1936 δημιουργούνται οι ακόλουθοι οικισμοί: των λεωφόρων Αλεξάνδρας και Συγγρού, Νίκαιας, Δραπετσώνας, Ελληνικού, Ερυθρού Σταυρού, Στέγης Πατρίδος και με αυτοστέγαση οι οικισμοί της Νέας Φιλαδέλφειας, Νέας Σμύρνης, Νέας Καλλικράτειας και Νέας Ερυθραίας. Την περίοδο 1936-1940 ολοκληρώνονται οι οικισμοί Δουργουτίου και Αγίου Ιωάννη Ρέντη.

Οι συνθήκες στους νέους οικισμούς είναι απελπιστικές. Δεν υπάρχει ηλεκτροδότηση και ο φωτισμός γίνεται με πετρέλαιο, η υδροδότηση είναι προβληματική και γίνεται από τις δημοτικές κρήνες, ενώ μαστίζουν οι πλημμύρες, οι επιδημίες και η φυματίωση. Οι συγκοινωνίες είναι στοιχειώδεις, ενώ η εγκατάσταση των προσφύγων δημιουργεί σταδιακά τις συνθήκες για την εξάπλωση των βιομηχανικών μονάδων της πόλης πέραν της περιμέτρου της.

1.2 Φορείς και θεσμοί αποκατάστασης των προσφύγων

Το 1922 ψηφίζεται ο νόμος «Περί επιτάξεως ακινήτων δι' εγκατάστασιν προσφύγων» και σύντομα επιτάσσονται 8000 κενά ακίνητα, ενώ στο τέλος της χρονιάς ιδρύεται και το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (ΤΠΠ) που αναλαμβάνει την κατασκευή καταλυμάτων. Το ταμείο επιχορηγείται από το κράτος με την μορφή δανείου που θα εξοφληθεί από τα δικά του έσοδα τα οποία προέρχονται κυρίως από δωρεές και εράνους.

Ο πρώτος αστικός συνοικισμός ανεγείρεται στο Παγκράτι και καλύπτει 100 στρέμματα και ακολουθεί μια σειρά οικισμών στην Καισαριανή, την Κοκκινιά και την Νέα Ιωνία. Οι οικισμοί αυτοί διέθεταν υδροδότηση αλλά έπασχαν σε υποδομές αφού βρίσκονταν στη άκρη της πολεοδομημένης πόλης. Το ταμείο παύει να λειτουργεί το 1925 έχοντας παραδώσει 4000 κτίρια και έχοντας αλλά 2500 υπό κατασκευή.

Παράλληλη δραστηριότητα έχει και το υπουργείο Πρόνοιας που κατασκευάζει περίπου 18.000 οικίες το διάστημα 1922-1924 ενώ το 1923 ξεκινά την δραστηριότητα της η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ) ως αποτέλεσμα εγγυήσεων που ζητούσε η Κοινωνία Των Εθνών για να χορηγήσει στην ελληνική κυβέρνηση δάνειο για την αποκατάσταση του προσφυγικού πληθυσμού. Η διοίκηση της ΕΑΠ γίνεται κατά το ήμισυ από το ελληνικό κράτος και κατά το άλλο ήμισυ από την ΚΤΕ.

Η ΕΑΠ αν και ασχολείται και με την αγροτική και την αστική αποκατάσταση από κοινού αποδεικνύεται ο κύριος ρυθμιστής της αστικής αποκατάστασης. Έχοντας θέσει ως προτεραιότητα την στέγαση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού προσφύγων η ΕΑΠ τοποθετεί μέχρι και 12 οικογένειες ανά όροφο, ενώ εφαρμόζει και ένα σύστημα εκμίσθωσης των κατοικιών το οποίο θα εξελιχθεί μετέπειτα και σε σύστημα πωλήσεων.

Από την απογραφή που διενεργεί το αρμόδιο τμήμα της ΕΑΠ το 1927 προκύπτει πως περίπου οι μισοί αστοί πρόσφυγες είναι συγκεντρωμένοι στην Αθήνα. Το 37% από αυτούς αυτοστεγάζεται, το 33% στεγάζεται σε οικίες που χτίστηκαν από την ΕΑΠ, το ταμείο και το υπουργείο Πρόνοιας ενώ το 27% στεγάζεται σε οικισμούς που χτίστηκαν από τους ίδιους τους πρόσφυγες (παραγκουπόλεις).

Μόνο το 3% του προσφυγικού πληθυσμού κατοικεί εκείνη την εποχή σε προσωρινό κατάλυμα κάτι που δείχνει την γρήγορη προσαρμογή του προσφυγικού πληθυσμού.

Μέχρι το 1930 περισσότερες από 10.000 κατοικίες έχουν χτισθεί από την ΕΑΠ έχοντας δαπανήσει μάλιστα μόνο το 20% των διαθέσιμων πόρων της. Ωστόσο την χρονική στιγμή της διάλυσης της λείπουν ακόμα 30.000 κατοικίες για να ολοκληρωθεί το πρόγραμμα της αστικής αποκατάστασης. Στη διάρκεια της διαδικασίας αυτής μπαίνουν και τα θεμέλια για τους σημαντικότερους πολεοδομικούς νόμους. Ένας μεγάλος αριθμός αλληλοσυμπληρούμενων νόμων, διαταγμάτων και μέτρων ψηφίζεται για την διευκόλυνση του έργου της ΕΑΠ. Φαίνεται πάντως εκ των υστέρων ότι το κράτος συχνά ανέχτηκε καταστάσεις καταστρατήγησης των νόμων με το πρόσχημα της ιδιαίτερης φύσης των αναγκών των προσφύγων και στόχο την διατήρηση πελατειακών σχέσεων με τα λαϊκά στρώματα της κοινωνίας.

1.3 Η Προσφυγική Κατοικία. Τυπολογία και χαρακτηριστικά

Πριν την ανάληψη δράσης από τους οργανισμούς προσφυγικής αποκατάστασης οι πρόσφυγες με ίδια πρωτοβουλία είχαν κατασκευάσει απλές κατοικίες από πέτρες άχυρο και λάσπη. Κατοικίες περιορισμένων δυνατοτήτων που αντικατόπτριζαν και το γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό του ανθρωπίνου δυναμικού που συμμετείχε στην ανοικοδόμηση ήταν ανειδίκευτες γυναίκες και παιδιά.

Στη συνέχεια όσες κατοικίες χτίστηκαν από το ΤΠΠ ήταν ξύλινες παράγκες με χαρακτήρα προσωρινού καταλύματος, επιρρεπείς στις κακές καιρικές συνθήκες και στην φθορά. Η κατασκευή κρίνεται ως πρόχειρη και κακή ενώ η συντήρηση ήταν ανύπαρκτη. Από την άλλη πλευρά η ΕΑΠ βασίστηκε σε πιο σταθερά πρότυπα. Η κατασκευή των οικισμών διαρθρώθηκε σε 4 τμήματα : αρχιτεκτονικός και στατικός σχεδιασμός, νομικά θέματα, επιθεώρηση και λογιστικά. Η ανοικοδόμηση διεκπεραιώθηκε από τους ίδιους τους πρόσφυγες σε ποσοστό 90%. Τα σπίτια ήταν σε πρώτη φάση πλινθόκτιστα αλλά πολύ γρήγορα οι υπεύθυνοι στράφηκαν σε σταθερές ξύλινες κατασκευές έχοντας συνάψει και συμβάσεις για την εισαγωγή ξυλείας από το εξωτερικό. Παρόλα αυτά και αυτή η τυπολογία κατοικίας εγκαταλείφθηκε αφού θεωρήθηκε ασύμφορη γιατί απαιτούσε συνεχή συντήρηση. Τελικά η ΕΑΠ κατέληξε στην κατασκευή σπιτιών από εγχώρια πέτρα με επένδυση από σοβά και κεραμιδοσκεπές. Θεώρησε ότι αυτός ο τύπος κατοικίας συνδύαζε τη μονιμότητα κατασκευής με την φθηνή και εύκολη συντήρηση.

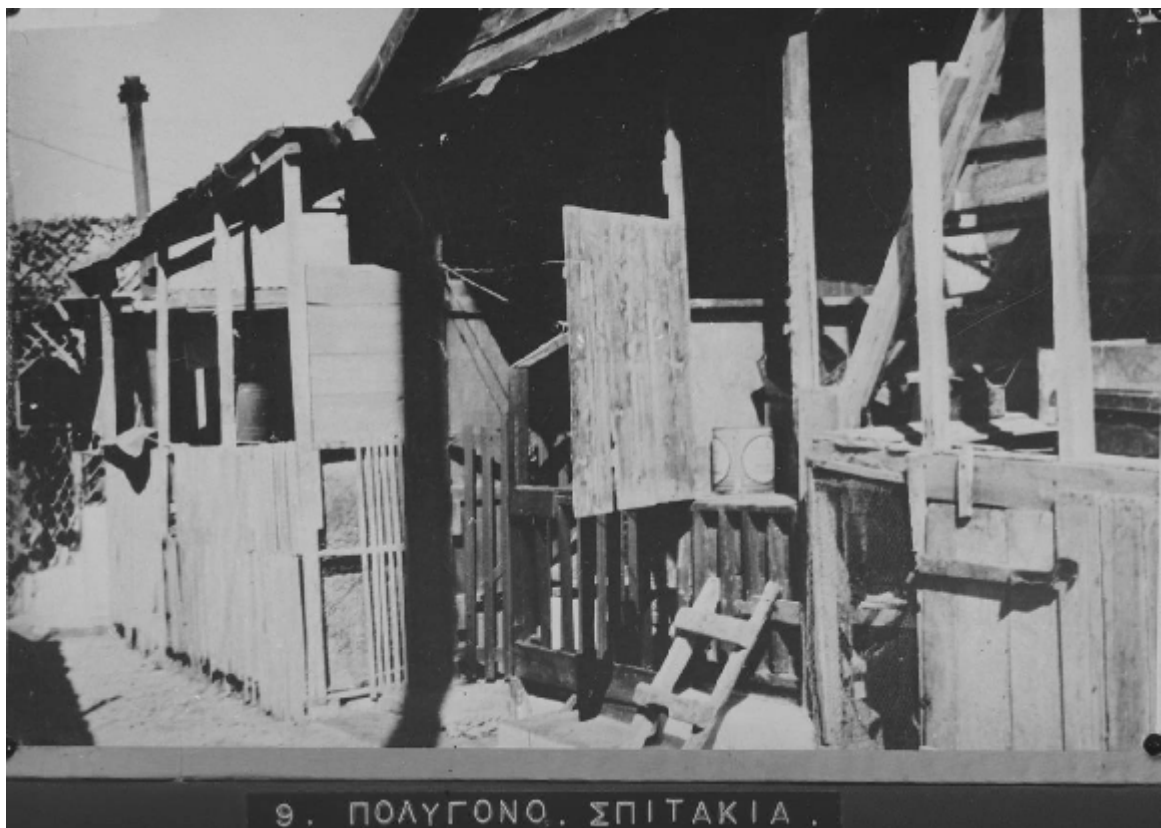
Διαμορφώθηκαν έτσι δύο βασικοί τύποι διδύμων κατοικιών, μονώροφη και διώροφη για δύο και τέσσερις οικογένειες αντίστοιχα. Κάθε οικογένεια είχε στην διάθεση της τρία μικρά δωμάτια το μεγαλύτερο από τα οποία είχε τον ταυτόχρονο ρόλο καθιστικού και υπνοδωματίου. Εξωτερικά τα σπίτια είχαν κιτρινωπό χρώμα με κόκκινες οροφές ενώ διέθεταν και μικρούς κήπους. Παρά το γεγονός ότι τα σπίτια ήταν πανομοιότυπα καταγραφήκαν περίπου 100 παραλλαγές μέχρι το 1930. Σύμφωνα με τον Παπαϊωάννου μερικές από τις επικρατέστερες κατηγορίες εκτός των διδύμων σπιτιών που προαναφερθήκαν ήταν οι ακόλουθες :

1. Μικρές ελεύθερες μονώροφες κατοικίες (τύπος που εφαρμόστηκε συχνά).
2. Στίχους σπιτιών (μονώροφα ή διώροφα για έξι, οκτώ, δέκα ή δώδεκα οικογένειες κατά όροφο ανά μονάδα κατοικίας όπως στην Καισαριανή).
3. Ελεύθερα σπίτια (διώροφα για μία ή δύο οικογένειες για πιο εύπορους πρόσφυγες, όπως στον οικισμό της Νέας Φιλαδέλφειας).

Από το 1927 και έπειτα το υπουργείο Πρόνοιας που ήδη είχε αναπτύξει κατασκευαστική δραστηριότητα ιδρύει την υπηρεσία διαχείρισεως αστικών προσφυγικών συνοικισμών η οποία αναλαμβάνει και νέες κατασκευές χαμηλότερου επιπέδου σε σχέση με αυτές της ΕΑΠ με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον οικισμό των γερμανικών στην Κοκκινιά.



2. ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ . ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ .
Εικόνα 3 : Δείγμα προσφυγικής αρχιτεκτονικής στον προσφυγικό οικισμό της Καισαριανής..
Πηγή : ΚΜΑ



9. ΠΟΛΥΓΟΝΟ . ΣΠΙΤΑΚΙΑ .
Εικόνα 4 : Δείγμα προσφυγικής αρχιτεκτονικής στον προσφυγικό οικισμό του Πολυγώνου..
Πηγή : ΚΜΑ

1.4 Συνθήκες διαβίωσης

1.4.1 Υδροδότηση και υγιεινή

Η υδροδότηση αποτελούσε ίσως το σημαντικότερο πρόβλημα των νέων οικισμών γιατί συνδεόταν με την εξάπλωση των μολυσματικών ασθενειών όπως η φυματίωση και η ελονοσία που μάστιζαν τον εγκατεστημένο πληθυσμό. Η ΕΑΠ σαν λύση αποφασίζει να ανοίξει πηγάδια στους οικισμούς της. Το μέτρο κρίνεται προσωρινό και ανεπαρκές καθώς ο πληθυσμός αυξάνεται και τελικά το νερό μεταφέρεται από ιδιωτικές πηγές και πωλείται στους πρόσφυγες. Οι εγκαταστάσεις υγιεινής αποτελούνται αρχικά από κοινά αποχωρητήρια και σταδιακά γίνεται δυνατό κάθε κατοικία να έχει ξεχωριστό αποχωρητήριο. Η σημασία της έλλειψης καταλλήλου αποχετευτικού δικτύου έγινε ιδιαίτερα αισθητή στις μεγάλες πλημμύρες της Καισαριανής και του Βύρωνα. Η ΕΑΠ έχοντας κατανοήσει την σχέση μεταξύ συνθηκών στέγασης και εκδήλωσης ασθενειών ιδρύει το 1925 την υγειονομική της υπηρεσία και με την βοήθεια της ΚΤΕ κατασκευάζει στους οικισμούς μικρές ιατρικές μονάδες.

1.4.2 Δίκτυο συγκοινωνιών

Η ΕΑΠ ήταν ο οργανισμός που έκανε την πρώτη πρόταση συγκοινωνιακής ένωσης των νέων οικισμών με τα υπάρχοντα κέντρα. Συγκεκριμένα πρότεινε την επέκταση του υπάρχοντος οδικού δικτύου έτσι ώστε να ενωθεί η Αθήνα με την Κοκκινιά. Ωστόσο η προτεραιότητα σε έργα οδοποιίας δόθηκε στην επαρχία και τους αντίστοιχους αγροτικούς συνοικισμούς και έτσι ελάχιστες τέτοιες πρωτοβουλίες ακολούθησαν με αποτέλεσμα οι προσφυγικοί συνοικισμοί γύρω από το κέντρο της Αθήνας να αντιμετωπίσουν μακροχρόνια προβλήματα.

1.5 Οι πρόσφυγες και ο θεσμός της κοινωνικής κατοικίας.

Η αιφνιδιαστική άφιξη των προσφύγων και η άμεση ανάγκη αντιμετώπισης του στεγαστικού τους προβλήματος, εγκαινίασε το κεφάλαιο της κοινωνικής κατοικίας στην ελληνική ιστορία. Το ΝΔ 12.5.1925 *“περί ανεγέρσεως ευθηνών κατοικιών”* θέτει τα θεμέλια προς αυτήν την κατεύθυνση. Μια σειρά ιστορικών γεγονότων όπως η επιστροφή του Βενιζέλου στην εξουσία το 1928 και η υπογραφή της σύμβασης της Άγκυρας το 1930, βελιώνουν την οριστική εγκατάσταση των προσφύγων στον ελλαδικό χώρο και άρουν το ψυχολογικό εμπόδιο της προσωρινότητας που αποτελούσε τροχοπέδη στην ενσωμάτωση και αφομοίωση των προσφύγων από τον εγχώριο πληθυσμό. Έτσι κυρίαρχη και κοινή βούληση όλων των πολιτικών παρατάξεων είναι πλέον η ομαλή ενσωμάτωση των προσφύγων μέσω της διάδοσης της ιδιοκατοίκησης και της αποκατάστασης των προσφύγων ως ‘άξιοπρεπών’ ιδιοκτητών.

Παρόλα αυτά η ΕΑΠ μέχρι το 1930 κατασκευάζει μονώροφα και διώροφα κτίρια κατά το αγγλικό και βέλγικο πρότυπο χωρίς να επεξεργάζεται την πιθανότητα κατασκευής πολυώροφων συγκροτημάτων. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία για τα έτη 1927, 1928 και 1929 καταμετρούνται 48 τετράωροφα, 14 πεντάωροφα, 3 εξαώροφα και ένα επτάωροφο κτίσμα, έναντι 3.363 μονώροφων, 1 070 διωρόφων και 264 τριώροφων κτισμάτων.

Από το 1930 και έπειτα αρχίζει να δημιουργείται μια θετική στάση αρχιτεκτόνων και πολεοδόμων όσον αφορά την ανέγερση πολυώροφων κτιρίων, αφού θεωρήθηκε αντίδοτο στην άναρχη επέκταση της πόλης και στην ‘παραγκοποίηση του εσωτερικού της’. Η τάση αυτή αντιμετώπισε σημαντικές αντιρρήσεις στο θέμα της ανεπάρκειας σε επίπεδο τεχνογνωσίας και χρηματοδότησης που ήταν απαραίτητη για τέτοιου είδους έργα. Παρόλα αυτά η επιστημονική κοινότητα των πολιτικών μηχανικών και των αρχιτεκτόνων της εποχής δίνει τις απαντήσεις με επιτυχημένες παρουσιάσεις ειδικών κατασκευών σε συνέδρια του εξωτερικού. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε ιδανικό αντίβαρο στην αθρόα χορήγηση αδειών εξασκήσεως επαγγέλματος σε πρόσωπα άσχετα με τις οικοδομικές τέχνες για την εξυπηρέτηση μικροπολιτικών συμφερόντων με το πρόσχημα της τόνωσης της απασχόλησης.

Γίνεται φανερό λοιπόν πως το κράτος δεν κατάφερε να εφαρμόσει μια συνολικά συνεπή στάση στο ζήτημα της κοινωνικής στέγασης και αυτό εξαργυρώθηκε με πληθώρα προβλημάτων τις δεκαετίες που ακολούθησαν.

Κεφάλαιο 2 : Ο προσφυγικός οικισμός της Ν.Φιλαδέλφειας

2.1 Η Νέα Φιλαδέλφεια πριν την προσφυγική έλευση (1920-1927).

Η Νέα Φιλαδέλφεια πριν αποκτήσει την σημερινή της ονομασία αποτελούσε μαζί με την Νέα Χαλκηδόνα την περιοχή του Ποδονίφτη. Σύμφωνα με τον Μπίρη (1971) ο οποίος μάλιστα επικαλείται σαν πηγή το περιοδικό «Παναθήναια» (τόμος θ Οκτώβριος 1904) και τον χάρτη Κάουπερτ, η τοπωνυμία Ποδονίφτης προσδιορίζει την περιοχή την οποία διασχίζει το ομώνυμο ρέμα μεταξύ Ανάκασας και Αλυσίδας «*προκύψασα από κτήματα της αθηναϊκής οικογενείας Ποδονίφτη.*». Ενώ σύμφωνα με τον Σαρρή (1928) ο οποίος επικαλείται το «*αναδρομάρι της αττικής*» ο Ποδονίφτης ονομάστηκε έτσι «*εκ του περισσέματος των υδάτων αυτών*». Μια τρίτη εκδοχή αναφέρεται στην εφημερίδα «Φιλαδέλφεια» της 22 Ιουνίου 1957 όπου η περιοχή περιγράφεται σαν πεδίο με άγρια και χαμηλή βλάστηση όπου εκτελούνταν στρατιωτικές ασκήσεις, η δε ονομασία δικαιολογείται στην συνήθεια των στρατιωτών να πλένουν τα πόδια τους στον τοπικό ποταμό μετά το πέρας των ασκήσεων.

Πράγματι από φωτογραφίες της εποχής, η έκταση των 4 περίπου τετραγωνικών χιλιομέτρων που καταλαμβάνουν οι σημερινοί δήμοι της Ν.Φιλαδέλφειας και Ν.Χαλκηδόνας ήταν μια μικρή πεδιάδα με καλλιέργειες, ελαιώνες και αμπελώνες και ελάχιστους κατοίκους διάσπαρτους σε πλινθόκτιστες αγροικίες.

Αναφορές για την περιοχή του Ποδονίφτη επίσης μπορούν να βρεθούν από το 1802 στα βιβλία περιήγησης του άγγλου Leake καθώς και στο τεχνικό πρόγραμμα του δημάρχου Αθηναίων (1837) Δ. Καλιφρονά ο οποίος είχε προγραμματίσει εκεί την κατασκευή γέφυρας.

2.2 Οι πρόσφυγες διαμορφώνουν την περιοχή (1927-1930).

Η ονομασία Νέα Φιλαδέλφεια πρόεκυψε από τον Πάνο Διαμαντόπουλο, νομικό και βουλευτή εκλεγμένο με τη σημαία του Ελευθερίου Βενιζέλου και πρόσφυγα από τη Φιλαδέλφεια της Μ. Ασίας και εμφανίζεται δημοσιευμένη πρώτη φορά το 1924 στην προκήρυξη μειοδοτικού διαγωνισμού του Ταμείου Περιθάλψεως Προσφύγων *«Για την ανέγερσιν 200 εισέτι κατοικιών εν τω αναφερομένω προσφυγικό συνοικισμό Φιλαδελφείας – Ποδονίφτη.»*

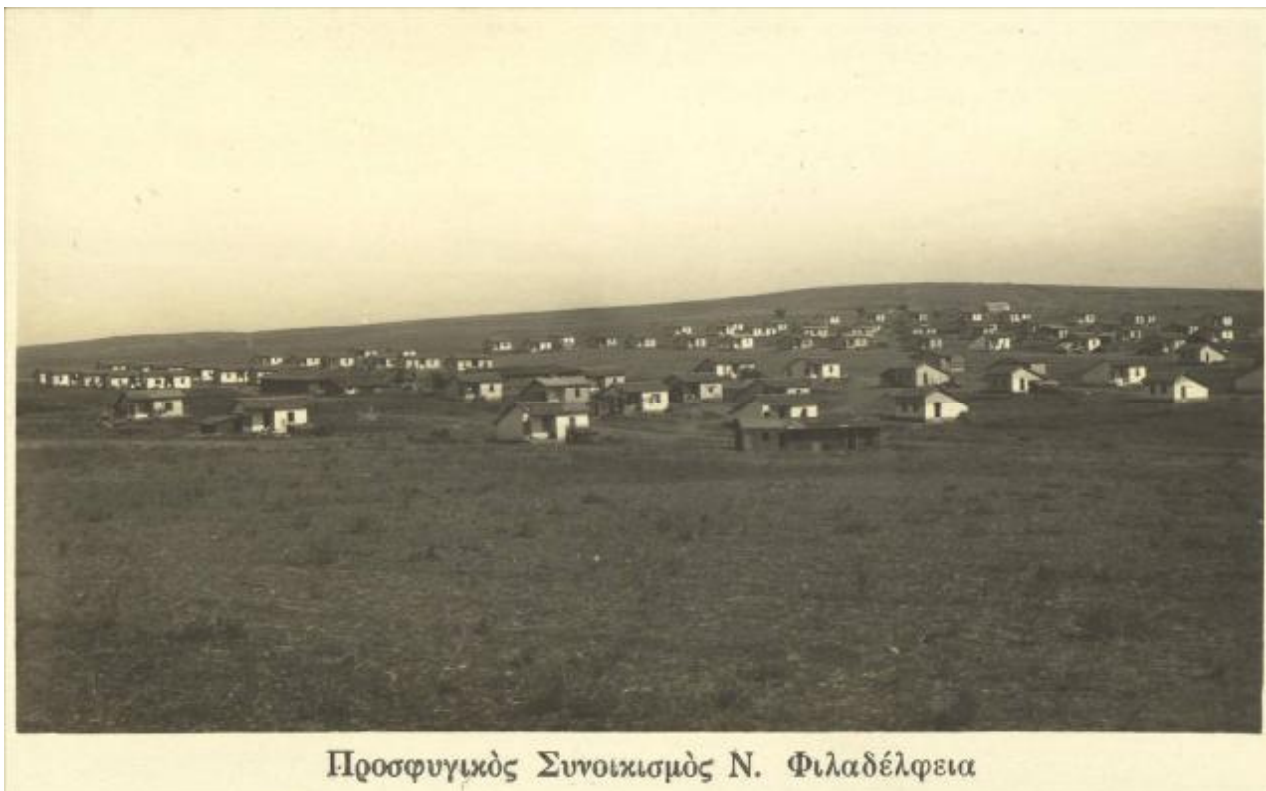
Οι εργασίες οικοδόμησης του προσφυγικού συνοικισμού της Νέας Φιλαδέλφειας ξεκίνησαν το 1924 και ολοκληρώθηκαν τον Σεπτέμβριο του 1927 οπότε και παραδόθηκε κτιριακά στο υπουργείο. Την κατασκευή ανέλαβε η εταιρία ΤΕΚΤΩΝ με το σύστημα της καταβολής ποσοστού επί του προϋπολογισμού. Τα βασικά έργα υποδομής δεν είχαν γίνει ακόμα αλλά υπήρχαν πλήρως διαμορφωμένοι δρόμοι και τα διαχωριστικά των κατοικιών υποδήλωναν τις μελλοντικές ιδιοκτησίες. Στις 23 Μαρτίου του 1927 επαναλαμβάνεται ο πλειοδοτικός διαγωνισμός για την εκποίηση των *«εναπομεινάντων υλικών του συνοικισμού Νέας Φιλαδελφείας εν τοις γραφείοις της υπηρεσίας φιλαδελφείας...»*. Φαίνεται πλέον ότι παγιώνεται και επισημοποιείται η ονομασία Νέα Φιλαδέλφεια και παύει οριστικά η τοπωνύμια Ποδονίφτης.

Τον Μάιο του 1927 το υπουργείο Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως γνωστοποιεί δημόσια την έναρξη της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων για απόκτηση κατοικίας στον νεόκτιστο προσφυγικό οικισμό. Δεν υπάρχει όμως επίσημη καταγραφή των αιτήσεων που να διασώζεται ως σήμερα.

Ένα γεγονός που σχετίζεται άμεσα με την κατοίκηση του προσφυγικού οικισμού είναι η μεγάλη καταστροφική πυρκαγιά στους καταυλισμούς των προσφύγων στους Αμπελοκήπους. Ο αριθμός των άστεγων πυροπαθών που πρόεκυψε από εκεί επιτάχυνε τις διαδικασίες παραχώρησης των κατοικιών στην Ν.Φιλαδέλφεια. Έτσι με έκτακτη συνεδρίαση της Βουλής τον Ιούλιο του 1927 αποφασίστηκε άμεση παραχώρηση των κατοικιών στους πυροπαθείς.

Τόπος Προέλευσης	Ποσοστό (%)
Σμύρνη	23,27
Κωνσταντινούπολη	12,72
Βρύουλα	10,06
Καϊσάρεια	2,77
Προύσα	2,77
Ικόνιο	2,18
Βαΐδριον	2,05
Άγκυρα	1,94
Σπάρτη Μ.Α	1,68
Μαγνησία	1,33
Μάδυτος	1,33
Φιλαδέλφεια	1,33
Σώκια	1,21
Αττάλεια	1,09
Αιδίνι	1,09
Βουρνόβας	1,09
Λοιπές 105 Πόλεις	42.89

Πίνακας 1 : Τόπος Προέλευσης των κατοίκων του προσφυγικού οικισμού κατά το χρόνο εγκατάστασης τους. **Πηγή :** Αρχείο Χατζηθεωδορίδη



Εικόνα 5: Ο προσφυγικός οικισμός την περίοδο ανοικοδόμησής του. **Πηγή :** ΚΜΑ

Ο συνοικισμός αποτελείτο συνολικά από περισσότερα από 500 κτίρια και 1700 κατοικίες όλων των τύπων, μονοκατοικίες και διπλοκατοικίες με κεραμοσκεπές σε σχήμα "π" ή "τ". Η ακριβής περιοχή χωροθέτησης του, ήταν ανατολικά και δυτικά του καρόδρομου που οδηγούσε στα ανάκτορα του Τατοίου και ανάμεσα στους ποταμούς Κηφισό, Ποδονίφτη και Γιαμπουρλά.

Ο συνοικισμός ξεχώριζε από ανάλογους όπως της νέας Ιωνίας, της Κοκκινιάς και του Δουργούτιου γιατί χτίστηκε με γεωμετρική κανονικότητα, βασισμένος σε ρυμοτομικό σχέδιο που προέβλεπε δρόμους, χώρους πρασίνου και κοινόχρηστους χώρους. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιήθηκε όπως και ο αντίστοιχος της νέας Σμύρνης από τις κυβερνήσεις της εποχής σαν χώρος που αντικατοπτρίζει το όραμα τους για την λύση του στεγαστικού προβλήματος των προσφύγων. Πράγματι όλα τα φανερά έργα όπως η οδοποιία κρίνονται μέχρι σήμερα ότι έγιναν με σωστό τρόπο.. Παρόλα αυτά ο συνοικισμός κατάφερε να καλύψει μονό στοιχειώδεις ανάγκες των προσφύγων μέσα σε συνθήκες που σήμερα θεωρούνται απαράδεκτες. Τα σπίτια αποτελούνταν από δωμάτια 30-35 τ.μ με κουζίνα και εκεί στοιβάζονταν 4 έως 5 άτομα. Δεν υπήρχε ούτε αποχετευτικό σύστημα ούτε θέρμανση, ενώ η ύδρευση γινόταν από «κρήνες» και πηγάδια αλλά και από τους χαρακτηριστικούς «νερουλάδες» και αποτελούσε για πολλά χρόνια το κυρίαρχο και πιο δισεπίλυτο πρόβλημα της περιοχής.



Εικόνα 6: Επεξεργασμένη αεροφωτογραφία του προσφυγικού συνοικισμού το 1933. Πηγή : Δήμος Ν. Φιλαδέλφειας.

2.2.1 Το πρόβλημα της υδροδότησης

Αναμφισβήτητα το κυριότερο πρόβλημα των 5000 πλέον εγκατεστημένων Νεοφιλαδελφειωτών ήταν η υδροδότηση του οικισμού τους. Η ΟΥΛΕΝ, εταιρία υδροδότησης της Αθήνας τότε δεν είχε πρόθεση να επεκτείνει το δίκτυο στη Ν.Φιλαδέλφεια παρόλο που υποχρεωνόταν να το κάνει έχοντας υπογράψει σχετικές συμβάσεις με το ελληνικό κράτος.

Εκείνη την εποχή μια μεγάλη έκταση 15.000 στρεμμάτων που συμπεριλάμβανε τμήματα της Φιλαδέλφειας, της Χαλκηδόνας του Μενιδίου και των Κουκουβάουνων αποτελείτο από λαχανόκηπους και αμπελώνες που αρδεύονταν από το δίκτυο που κάλυπτε την περιοχή της Βαρυμπόμπης. Έτσι η πρώτη πρόταση που αφορούσε την περιοχή της Ν.Φιλαδέλφειας έγινε από τον τότε βουλευτή πρόνοιας Κύρκο ο οποίος πρότεινε να χρησιμοποιηθεί με επέκταση το δίκτυο της Βαρυμπόμπης με ένα έργο μεγάλου προϋπολογισμού. Το έργο βρήκε απέναντι του την αντίδραση των Μενιδιατών χωρικών, που με επιστολή τους υπογεγραμμένη από 300 άτομα κατηγόρησαν τον υπουργό ότι τα έργα θα απαιτούσαν περισσότερο από 2 χρόνια και τα βάρη θα πλήρωναν οι πρόσφυγες, ενώ ισχυρίζονταν και ότι τα νερά που θα χρησιμοποιούνταν ήταν ακατάλληλα προς πόση.

Η τριετία 1927-1930 αναλώθηκε σε διαμάχες μεταξύ των Μενιδιατών κτηματιών και των προσφύγων και τελικά τον Απρίλιο του 1930 ξεκίνησε η ύδρευση του οικισμού με νερό της ΟΥΛΕΝ από την δεξαμενή που είχε χτιστεί το 1929 στο άλσος της περιοχής. Η ποσότητα του νερού που χορηγείτο ήταν 110 κυβικά μέτρα την ημέρα, ποσότητα πολύ μικρή για να καλύψει τις ανάγκες των 600 τότε κατοίκων. Η παροχή γινόταν για δύο με τρεις ώρες καθημερινά με αποτέλεσμα άμεσα να ξεκινήσουν διαμαρτυρίες και πιέσεις προς τον δήμο Αθηναίων που ακόμα υπαγόταν η περιοχή. Τον Αύγουστο του 1930 η ποσότητα ημερησίας υδροδότησης αυξήθηκε από τα 110 στα 160 κυβικά μέτρα. Δόθηκε έτσι μια προσωρινή ανάσα στο πρόβλημα των κατοίκων.

2.2.2 Η Βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής

Η εγκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή της Ν.Φιλαδέλφειας δημιούργησε πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη των πρώτων βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή. Ο κλάδος που γνώρισε άνθιση ήταν αυτός της κλωστοϋφαντουργίας μιας και ήταν ένας κλάδος ιδιαίτερα ανεπτυγμένος και γνωστός στις χαμένες πατρίδες της Μικράς Ασίας. Έτσι το 1931 ιδρύονται οι βιομηχανίες Μπριτάνια και Έσπερος και ακολουθούν τα κλωστήρια Τεγόπουλου. Τα βιομηχανικά κτίρια χωροθετούνται άναρχα και ζώνουν τον αστικό οικισμό αφού εκείνη την περίοδο δεν ίσχυε κανένας νόμος σχετικά με την ίδρυση βιομηχανικών μονάδων. Ταυτόχρονα αρχίζουν να ξεπροβάλλουν και οι μεσαίες και μικρές βιομηχανίες κυρίως βυρσοδεψία και καθαριστήρια που αρχίζουν να μολύνουν το περιβάλλον της περιοχής και να αλλοιώνουν το οικοσύστημα του Κηφισού και του Ποδονίφτη. Τα εργοστάσια έφτασαν τα 49 την δεκαετία του 70 και απασχολούσαν 3000 άτομα αλλά έφυγαν σταδιακά. Κάποια οικειοθελώς και άλλα μετά από πολύχρονους αγώνες των κατοίκων και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

2.2.3 Κοινωνικές υποδομές και δίκτυα

Η δημιουργία σχολείων, εκκλησιών και η διαμόρφωση του δικτύου συγκοινωνιών ήταν διαδικασίες για τις οποίες οι πρόσφυγες έπρεπε να αγωνιστούν σθεναρά αφού ακόμα η περιοχή υπαγόταν στον δήμο Αθηναίων αλλά δεν αποτελούσε προτεραιότητα του. Συγκοινωνιακά η εξυπηρέτηση των κατοίκων γινόταν με αυτοκίνητα της γραμμής «Πάουερ» Πατησίων – Ποδονίφτης με τιμές εισιτηρίων που συχνά αυξάνονταν αυθαίρετα και οδηγούσαν σε συχνές διαμαρτυρίες των κατοίκων αλλά και των εργαζομένων της γραμμής. Στις αρχές του 1930 η «Πάουερ» σταμάτησε αιφνιδιαστικά να στέλνει λεωφορεία προ του συνοικισμό επικαλούμενη την σύμβαση της με το δημόσιο «τυραννική» και καλεί για την λήψη μέτρων. Έτσι η περιοχή έμεινε μέχρι το τέλος της χρονιάς αποκομμένη συγκοινωνιακά

Όσο αναφορά τις σχολικές υποδομές το 1^ο δημοτικό σχολείο δημιουργήθηκε το 1928 με δωρεά του ευεργέτη της περιοχής Σπαθάρη σε ξύλινο οίκημα το οποίο έλυσε το πρόβλημα εκατοντάδων παιδιών ενώ η πρώτη εκκλησία (Κ.Θεοτόκου) δημιουργήθηκε μέσα σε μια νύχτα με υλικά που πήραν οι κάτοικοι από παραβίαση

των κρατικών αποθηκών του εποικισμού και εικόνες και κειμήλια που πήραν από το πρώτο σώμα στρατού.

Επάγγελμα	Ποσοστό (%)
Οικιακά	49,74
Ιδιωτικοί Υπάλληλοι	8,27
Εργάτες	7,89
Έμποροι	3,13
Δημόσιοι Υπάλληλοι	2,50
Παντοπώλες	1,76
Μαθητές/ριες	1,50
Ράφτες	1,12
Οδηγοί	1,12
Μηχανικοί	1,00
Άλλα Επαγγέλματα (82)	21,97

Πίνακας 2 : Επαγγελματική σύνθεση των κατοίκων του προσφυγικού οικισμού κατά το χρόνο εγκατάστασης τους. **Πηγή :** Αρχείο Χατζηθεωδορίδη

2.3 Η δεκαετία του 1930

Η δεκαετία του 30 ήταν μια δεκαετία ταχύτατης ανάπτυξης για τη Ν.Φιλαδέλφεια. Η ταχύτητα αυτή στηρίχτηκε στην ανάγκη των προσφύγων να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης τους το συντομότερο δυνατόν. Η περιοχή μέχρι το 1934 ανήκει ακόμα στον δήμο Αθηναίων ο οποίος κρατούσε μια στάση αδιαφορίας για τις συνθήκες διαβίωσης στον οικισμό. Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας δημιουργήθηκαν σύλλογοι πολιτών όπως ο σύλλογος «Κωνσταντινούπολις» που πίεσαν με κάθε δυνατό τρόπο τα κέντρα εξουσίας ελλείψει δημοτικής αρχής. Τα τρία κυριότερα θέματα που εξακολουθούσαν να απασχολούν τους κατοίκους από την προηγούμενη δεκαετία ήταν η ύδρευση, το φως και η συγκοινωνιακή σύνδεση.

Η ύδρευση ήταν πλέον πραγματικότητα παρά τα κάποια μικρά προβλήματα στην συνεχή ροή και στο εύρος του δικτύου. Η ίδια κατάσταση πλέον επικρατούσε και με την φωταγώγηση με ηλεκτρικό ρεύμα που πλέον είχε μπει σχεδόν σε κάθε σπίτι.. Στη συγκοινωνιακή διασύνδεση η οποία μέχρι τότε ήταν ανύπαρκτη λόγω των προβλημάτων με την εταιρία «Παουερ» και της μεγάλης απόστασης του ηλεκτρικού με τον σταθμό των Πατησίων τα πράγματα άλλαξαν το 1931.

Εκείνη την χρονιά ξεκίνησε να λειτουργεί η πρώτη λεωφορειακή γραμμή που είχε αφετηρία στα Χαυτεία στην Αθήνα και τέρμα στην Ν.Φιλαδέλφεια στις οδούς Δεκελείας και Φωκών. Τα δρομολόγια ξεκινούσαν στις 6 το πρωί και τελείωναν στις 12.30 το βράδυ. Το 1932 με την απεργία που κηρύχτηκε από τους ιδιοκτήτες των λεωφορείων στη γραμμή, με αφορμή την εφαρμογή του οκτάωρου στους οδηγούς, δημιουργήθηκε σημαντικό πρόβλημα στα τακτικά δρομολόγια της γραμμής για σημαντικό χρονικό διάστημα. Με απόφαση του υπουργείου όμως το οκτάωρο ανεστάλη και τα δρομολόγια επέστρεψαν στην κανονική τους μορφή.

Μέσα στα όρια της περιοχής της Ν.Φιλαδέλφειας και συγκεκριμένα στην περιοχή ανάμεσα στην Ανάκασα και στη Βλάχου υπήρχε και λειτουργούσε μέχρι την παύση του το 1956, το τρένο Αθηνών-Λαυρίου. Παρόλα αυτά η Ν.Φιλαδέλφεια δεν μπορούσε να εξυπηρετηθεί άμεσα γιατί δεν υπήρχε ο απαραίτητος σταθμός.

Το 1934 αποτελεί ιστορικό σταθμό στην εξέλιξη της Νέας Φιλαδέλφειας. Την χρόνια αυτή δημοσιεύεται το διάταγμα ίδρυσης της κοινότητας στο ΦΕΚ22/1934 ταυτόχρονα με την δημιουργία έξι άλλων δήμων και δώδεκα κοινοτήτων. Το διάταγμα οριοθετούσε και καθόριζε τον πληθυσμό της περιοχής ως εξής : *“Κοινότης νέας Φιλαδέλφειας ἴπληθυσμός 6.587 κάτοικοι. ὅρια ἰβορείως εν μέρει με δημοσίαν οδόν 6 μέτρων οριζομένης εν τω σχεδιαγράμματι του οικισμού υπό τον αριθμό 5,6,7 και 9 με γήπεδο Ισμήνης Καρατζά και πλευράς 110 μέτρων οριζομένης υπό των γραμμάτων α και ανατολικώς Κηφισός ποταμός η ποδονίφτης, νοτίως σύνορα Χαλκηδόνας και δυτικώς Βοιωτικός Κηφισός”*.

Τον Ιούλιο του 1934 η πρώτη μεγάλη πλημμύρα δημιούργησε τεράστια προβλήματα στους κατοίκους και ολόκληρες περιοχές αποκλείονται προσωρινά αναδεικνύοντας για πρώτη φορά αδυναμίες στο σχεδιασμό του οικισμού



Εικόνα 7 : Αεροφωτογραφία της Νέας Φιλαδέλφειας, Λήψη : 26-07-1937. Πηγή : ΟΚΧΕ

2.4 Η δεκαετία του 1940

Η δεκαετία του 1940 όπως είναι φυσικό επισκιάζεται από την απειλή του πολέμου που ετοιμάζεται να εξαπλωθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η περιοχή διαμορφώνεται αντίστοιχα με την διάνοιξη χαρακωμάτων και την δημιουργία καταφυγίων. Συγκεκριμένα οι κάτοικοι με εντολή της κοινότητας διάνοιξαν χαρακώματα στην πλειοψηφία των κοινοχρήστων χώρων ενώ πολλά κτίρια όπως για παράδειγμα τα κτίρια της κοινότητας που τότε στεγάζονταν στην Μυριοφύτου 3, μετατράπηκαν σε καταφύγια..

. Την περίοδο της κατοχής το άλσος γίνεται προσωρινό στρατόπεδο των ιταλικών κατοχικών δυνάμεων και το σπίτι του πατριάρχη οικία της διοίκησης, ενώ την νύχτα επικρατούσε πλήρης συσκότιση.

Το 1943 επεκτείνεται το σχέδιο πόλεως στην περιοχή του Έσπερου μετά από σχεδιάγραμμα που υπέβαλε ο οικοδομικός συνεταιρισμός παλιών πολεμιστών "Άγιος σπυρίδων". Τον Ιανουάριο του 1946 αποφασίζεται ομόφωνα να δημιουργηθεί κοινοτικό νεκροταφείο στην θέση Κόκκινος Μύλος και δυτικά της σιδερένιας γέφυρας του Κηφισού. Την ίδια χρονιά απαλλοτριώνεται και ο χώρος μεταξύ των οδών Πίνδου, Δεκελείας και Αδελφών Γεωργιάδη όπου σήμερα βρίσκεται ο τριγωνικός χώρος με το μνημείο Μικρασιατών.

Τον Αύγουστο του 1946 η κοινότητα αποστέλλει έγγραφη αίτηση στο υπουργείο Εσωτερικών και ζητά την προαγωγή της σε δήμο αφού ο πληθυσμός έχει ξεπεράσει το τότε απαραίτητο όριο των 12.000 κατοίκων. Την περίοδο εκείνη υπάρχει πλήρης απουσία κρατικών επιχορηγήσεων προς δήμους και κοινότητες αφού η χώρα μαστίζεται από τον εμφύλιο και η οικονομία είναι σε εμφανή κάμψη. Ό, τι έργο γίνεται εκείνη την περίοδο στην περιοχή, χρηματοδοτείται από άμεση φορολογία των δημοτών που γίνεται με την μορφή εράνου και συμμετέχοντες όλους όσοι είχαν ακίνητη περιουσία στη Ν.Φιλαδέλφεια.

Στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως Φ.287/19-12-1947 δημοσιεύεται το βασιλικό διάταγμα με το οποίο : *Η κοινοτης νέας Φιλαδέλφειας εν τη επαρχία και το νομό αττικής αναγνωρίζεται εις δήμον υπό το όνομα δήμος νεας Φιλαδέλφειας.* Το διάταγμα υπογράφεται από τον υπουργό Εσωτερικών Μαυρομιχάλη.

2.5 Η δεκαετία του 1950

Από τον Ιανουάριο του 1950 το σχέδιο πόλης επεκτείνεται. Αυτή την φορά η επέκταση γίνεται προς την περιοχή Αμπέλια. Η πόλη πλέον έχει ξεφύγει από τα στενά προσφυγικά όρια και επεκτείνεται διαρκώς κυρίως προς τον βορά, ενώ και ο πληθυσμός αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς. Η συνοικία Μάδυτος εμφανίζει πολύ πυκνή δόμηση και το ίδιο συμβαίνει και στις συνοικίες Αμπέλια και Ελιές. Εμφανίζεται επίσης η συνοικία Απομάχων που πρόεκυψε από την αγορά εκτάσεων από έναν σύλλογο παλαιών πολεμιστών στις θέσεις Τουραλί και Αστέρας. Οι νέοι οικοπεδούχοι αιτούνται την επέκταση του σχεδίου πόλεως και η επέκταση γίνεται τον Απρίλιο του 1952 και η ασφαλτόστρωση των περισσότερων δρόμων το 1964.

Τον Ιούλιο του 1955 εγκρίνεται επέκταση του σχεδίου πόλεως βόρεια του άλσους με σκοπό την ανέγερση των εργατικών πολυκατοικιών. Όσο αναφορά τις κοινωνικές υποδομές το 1957 μετά από σχεδόν 30 χρόνια λειτουργίας του σε ξύλινο παράπηγμα θεμελιώνεται το 1^ο δημοτικό σχολείο και ξεκινά την λειτουργία και το 3^ο δημοτικό σχολείο στον χώρο που βρίσκεται σήμερα. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας τα πιο σοβαρά ζητήματα που απασχολούσαν την περιοχή ήταν ο συνδετικός δρόμος και η γέφυρα προς τον ηλεκτρικό σταθμό Περισσού, η ολοκλήρωση των σχολείων, η ασφαλτόστρωση των δρόμων (μόνο το 20% ήταν μέχρι τότε ασφαλτοστρωμένο) και ο εξωραϊσμός του άλσους και του νεκροταφείου της περιοχής.

2.6 Η δεκαετία του 60

Η δεκαετία του 1960 βρίσκει την πόλη σημαντικά αλλαγμένη. Τον Νοέμβριο του 1960 άρχισαν τα έργα για την κατασκευή της συνδετικής γεφύρας στον Ποδονίφτη επί της οδού Παπαναστασίου. Το 1961 η εθνική οδός περνά από την περιοχή και καλύπτει στο πέρασμα της και την μοναδική πηγή τρεχούμενου νερού που βρισκόταν στο σημείο που βρίσκεται σήμερα ο υπόγειος δρόμος που οδηγεί στον Κόκκινο Μύλο. Οι ελεύθεροι χώροι στην πόλη είναι ακόμα πολλοί κυρίως προς το βόρειο μέρος όπου μέχρι τότε υπήρχαν και χώροι βοσκής και οι τιμές των οικοπέδων σχετικά χαμηλές για την εποχή.

Το 1962 γίνονται τα εγκαίνια του γηπέδου της ΑΕΚ το οποίο χτίστηκε τελικά με παραχώρηση 25 στρεμμάτων του άλσους. Το 1963 ξαναρχίζουν οι εργασίες για την ολοκλήρωση της γεφύρας προς τον Περισσό. Την ίδια χρονιά κατατίθεται υπόμνημα

150 κατοίκων προς τον πρωθυπουργό με αίτημα να επιτραπεί η ανέγερση πολυώροφων κτιρίων στην Ν.Φιλαδέλφεια. Με το αίτημα είναι σύμφωνο και το δημοτικό συμβούλιο ζητά τότε την αύξηση του ύψους των οικοδόμων στα 14.5 μέτρα. Το 1965 ο δήμαρχος Νίκος Τρυπιάς εκλέγεται πρόεδρος της Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Αττικής και σύντομα ο υπουργός Δημοσίων Έργων, Στυλιανός Χούτος ανακοινώνει διάθεση ποσού 2.500.000 για την απαλλοτρίωση του τριγώνου και έργα οδοποιίας. Ο ίδιος διαβεβαιώνει πως δεν πρόκειται να διαπλατυνθεί η Λ. Δεκελείας όπως είχαν αποφασίσει οι αρμόδιοι του υπουργείου, κόβοντας μάλιστα την μεσσία συστάδα των κυπαρισσιών της λεωφόρου.

Τον Ιανουάριο του 1966 εγκαινιάζεται το νέο δημαρχείο Ν.Φιλαδέλφειας στο προσφυγικό κτίριο της οδού Δεκελείας 97. Το 1967 εγκαινιάζεται το πρώτο γυμνασιακό κτίριο της πόλης δίπλα στο 2^ο δημοτικό σχολείο. Το καλοκαίρι του 1969 το σχολικό συγκρότημα (ΚΑΤΕ) αρχίζει να ανεγείρεται σε ένα γήπεδο 47 στρεμμάτων όπου προβλέπονται 84 αίθουσες διδασκαλίας, 6 εργαστήρια και 2 αμφιθέατρα με δυναμικότητα 3500 παιδιών και δαπάνη 65 εκατομμυρίων. Τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου ανασκάπτεται η Λεωφόρος Δεκελείας αφού προηγουμένως το μισό τμήμα της μονοδρομείται για να γίνουν βελτιώσεις και αποχετευτικά έργα..

2.7 Η δεκαετία του 70

Η δεκαετία του 70 χαρακτηρίζεται από την μεταβατικότητα του περάσματος από τα μαύρα χρόνια της δικτατορίας στην δημοκρατία. Με την μεταπολίτευση επανέρχονται οι τοπικοί αιρετοί άρχοντες και οι δημοτικές εκλογές οι οποίες είχαν παύσει από το 1967.

Ο Ιανουάριος του 1970 βρίσκει την λεωφόρο Δεκελείας ακόμα μονόδρομο καθόδου επισύροντας καθημερινές διαμαρτυρίες επαγγελματιών και κατοίκων. Για πρώτη φορά στη ιστορία της πόλης, ο δημοτικός προϋπολογισμός φτάνει στο ύψος ρεκόρ τότε των 23.000.000 δραχμών με κύριο στόχο την πλακόστρωση των πεζοδρομίων όλων των δρόμων της πόλης. Στο παλιό τέρμα υλοποιείται κυκλοφοριακός κόμβος με φωτεινούς σηματοδότες και μικρές διαπλατύνσεις, έργο που θα δώσει πνοή στο κυκλοφοριακό πρόβλημα που από τότε είχε αρχίσει να προβληματίζει τους κατοίκους.

Όσον αναφορά τη συγκοινωνιακή σύνδεση, τον Ιούλιο του 1976 το υπουργείο Μεταφορών κάνει δεκτή την εισήγηση των ΗΛΠΑΠ για επέκταση της γραμμής τρόλεϊ μέχρι το γήπεδο της ΑΕΚ. Το αίτημα των κατοίκων όμως είναι να φτάσει μέχρι την περιοχή των Απομάχων και προσωρινά δεν εισακούγεται. Στο δίκτυο των υπονόμων σύμφωνα με δημοτικά στοιχεία μέχρι το 1976, έχουν κατασκευαστεί 20.570 μέτρα από τα 61.240 που απαιτούνται. Το ίδιο έτος ξεκινά να κτίζεται και το κλειστό γήπεδο του Ιωνικού το οποίο τελικά εγκαινιάζεται τον Οκτώβριο του 1978.

2.8 Η δεκαετία του 80

Τον Ιανουάριο του 1980 εγκαινιάζεται το αμαξοστάσιο του ΗΛΠΑΠ στην συνοικία των Απομάχων προς μεγάλη ανακούφιση των κατοίκων και τον Μάιο της ίδιας χρονιάς εγκαινιάζεται η νέα γραμμή από τον τότε υπουργό Συγκοινωνιών Παναγιωτόπουλο. Τον Φεβρουάριο του 1981 ο πρώτος μεγάλος σεισμός στην ιστορία της πόλης την συγκλονίζει και δημιουργεί μια υπαίθρια πόλη με σκηνές στους κοινόχρηστους χώρους. Στην πρώτη αυτοψία έντεκα σπίτια κρίθηκαν ακατάλληλα και σύμφωνα με στοιχεία των παραγόντων της νομαρχίας, η Ν. Φιλαδέλφεια υπέστη τις μεγαλύτερες ζημιές από όλα τα προάστια της Αθήνας. Στον τελικό απολογισμό κατεγράφησαν 80 σπίτια κατεδαφιστέα, 250 υπέστησαν μεγάλες ζημιές και 1000 έπαθαν μικρότερες. Τις μεγαλύτερες ζημιές υπέστησαν τα προσφυγικά του τετραγώνου Ν.Τρυπιά-Κοιμήσεως Θεοτόκου-Πριγκίπων-Σάρδεων που στην συνέχεια γκρεμιστήκαν όλα και στον χώρο αυτό δημιουργήθηκε το τετράγωνο της ΔΕΠΟΣ Τον Ιούνιο του 1981 εγκαινιάζεται το κλειστό γήπεδο μπάσκετ της ΑΕΚ και βορειότερα στον Κόμβο του Βλαχου γίνονται εντατικές εργασίες σηματοδότησης. Τον Αύγουστο του 1981, δύο φωτιές αποτεφρώνουν πέντε στρέμματα του άλσους της πόλης βόρεια του μετεωρολογικού σταθμού.

Το 1983 το τετράγωνο (4 στρέμματα) μεταξύ των οδών Μαραθώνος – Μονεμβασίας χαρακτηρίζεται από το ΥΧΟΠ σαν χώρος πρασίνου και η απόφαση δημοσιεύεται στην εφημερίδα της κυβέρνησης στο φύλο 7 19/1/1983. Επίσης αποφασίζεται από τον υπουργό παιδείας Απ. Κακλαμάνη η ίδρυση δύο τεχνικών λυκείων και μιας επαγγελματικής σχολής. Τα σχολειό αυτά θα στεγαστούν στα κτίρια των ΚΑΤΕ. Το 1984 οι κάτοικοι της συνοικίας της Μαδύτου ξεκινούν μεγάλη κινητοποίηση για να σταματήσουν την δημιουργία βενζινάδικου στο χώρο μεταξύ του Κηφισού και της εθνικής οδού και τα καταφέρνουν τελικά.

2.9 Η δεκαετία του 90

Για πρώτη φορά ο δημοτικός προϋπολογισμός του 1990 σπάει το φράγμα του 1 δις. Τον Φεβρουάριο του 1991 το δημοτικό συμβούλιο της πόλης εγκρίνει το τεχνικό πρόγραμμα που ανέρχεται σε 650 εκατομμύρια. Γκρεμίζεται η γέφυρα που συνδέει την Ν.Χαλκηδόνα με τους Αγίους Αναργύρους για να κατασκευαστεί νέα, μεγαλύτερη και πιο σύγχρονη. Επίσης ένα μεγάλο τμήμα του Ποδονίφτη πάνω από την οδό Παπαναστασίου καλύπτεται για να δημιουργηθεί μια νέα ζώνη πρασίνου, ενώ πεζοδρομείται και ο παράλληλος δρόμος της Λ.Δεκελείας από την πλατεία Πατριάρχου μέχρι την οδό Επταλόφου. Τον Απρίλιο του 1991 καταδαφίζεται το προσφυγικό κτίριο της Λ.Δεκελείας που στεγαζόταν μέχρι τώρα ο Δήμος και πολλές υπηρεσίες του μεταφέρονται στο κτίριο της οδού Α.Γεωργιάδη. Το 1992 στο συμβούλιο υπουργών ΠΕΧΩΔΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Έλληνας υφυπουργός Κατσιγιάννης παρουσίασε το πρόγραμμα που προωθούσε για την ανάπλαση του προσφυγικού συνοικισμού.

Το 1994 σε ειδική συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου παρουσιάστηκε αναλυτική υδρογεωλογική μελέτη της περιοχής και ταυτόχρονα αναλύθηκαν τα μέχρι τότε αποτελέσματα των γεωτρήσεων και του ολοκληρωμένου προγράμματος για την άρδευση του άλσους και του αστικού πρασίνου.

Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους η υπερχείλιση του Ποδονίφτη προκαλεί τις χειρότερες καταστροφές στην πόλη σε ολόκληρη την ιστορία της. Στα τέλη του έτους γίνεται αναμόρφωση της πλατείας Κασίμη και πεζοδρομείται η οδός Ιασού. Το 1996 έντεκα στρέμματα από το εργοστασιακό συγκρότημα του Έσπερου δεσμεύονται, προκειμένου να απαλλοτριωθούν και να γίνουν κτίρια που θα στεγάσουν δύο δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία. Ενώ ξεκινούν και οι εργασίες για την κατασκευή του δικτύου Φυσικού αερίου.

Κεφάλαιο 3 : Ο προσφυγικός οικισμός μέσα στην σύγχρονη πόλη Μελέτη με χρήση μεθόδων γεωπληροφορικής.

3.1 Η σύγχρονη πόλη - Χωροταξική ένταξη της περιοχής

Ο δήμος Νέας Φιλαδέλφειας σήμερα υπάγεται στην χωροταξική υποενοότητα του λεκανοπεδίου Αττικής με έδρα την Αθήνα. Έχει μέση απευθείας απόσταση από το κέντρο της Αθήνας 5,6 χιλιόμετρα και συνορεύει ανατολικά με τους δήμους Αθηναίων και Ν. Ιωνίας, νότια με το δήμο Νέας Χαλκηδόνας, δυτικά με το δήμο Αγίων Αναργύρων και βόρεια με τους δήμους Μεταμόρφωσης και Αχαρνών. Η έκταση του δήμου είναι δύο τετραγωνικά χιλιόμετρα και το υψόμετρο του κυμαίνεται μεταξύ 90 και 120 μέτρων.

3.2 Πληθυσμός και Απογραφική Ιστορία Ν.Φιλαδέλφειας

Η παλαιότερη απογραφική πληροφορία για την περιοχή εντοπίζεται το 1897 όπου ο Ποδονίφτης εμφανίζεται να έχει 18 κατοίκους. Το 1920 στον οικισμό «Ποδονίφτης» μεταξύ των δύο ρεμάτων η ΕΣΥΕ απογράφει 110 κατοίκους εγκατεστημένους σε αγροικίες. Από αυτό το σημείο και έπειτα ο πληθυσμός της περιοχής όπως φαίνεται αναλυτικά και στον πίνακα 1 αυξάνεται συνεχώς και φτάνει στο αποκορύφωμα του το 1981 (25.320 κάτοικοι) ενώ από εκεί και πέρα εμφανίζει μικρή σταδιακή μείωση. Η τελευταία απογραφή βρίσκει τον δήμο με πληθυσμό 24.234 κατοίκων.

Χρονολογία	Πληθυσμός
1920	110
1928	6337
1934	6337
1940	8871
1951	10.187
1961	15.564
1971	19.639
1981	25.320
1991	25.261
2001	24.234

Πίνακας 3 : Πληθυσμιακή εξέλιξη της πόλης της Νέας Φιλαδέλφειας. **Πηγή :** ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

3.3 Βασικά χωρικά χαρακτηριστικά - Χρήσεις γης

Η πιο γενικευμένη και χαρακτηριστική χρήση γης στην περιοχή είναι η γενική κατοικία (κατοικίες και εξυπηρετήσεις γενικού χαρακτήρα) που καταλαμβάνει περισσότερο από το 50% της έκτασης του δήμου. Αυτό συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό διότι ο δήμος σε μεγάλο ποσοστό έχει αναπτυχθεί με οργανωμένη δόμηση (προσφυγικός συνοικισμός, εργατικές πολυκατοικίες). Παράλληλα συντηρείται ο χαρακτήρας μιας χαμηλά δομημένης περιοχής για τα πλαίσια της Αθήνας, με έντονες τάσεις όμως που πιέζουν προς την υψηλή δόμηση και με κύριο μοχλό πίεσης το σύστημα της αντιπαροχής..

Όσο αναφορά τις εμπορικές και διοικητικές δραστηριότητες, αυτές συγκεντρώνονται στο κέντρο και πιο συγκεκριμένα κατά μήκος του κύριου κυκλοφοριακού άξονα της λεωφόρου Δεκελείας και γύρω από την πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου. Παρατηρείται επίσης η σταδιακή τάση δημιουργίας νέων, μικρότερων υπό-κέντρων και η συνεχής επέκταση του ήδη υπάρχοντος κέντρου.

Στον τομέα της βιομηχανίας τώρα η κατεξοχήν περιοχή βιομηχανικής χρήσης είναι αυτή που συνορεύει με το δήμο Νέας Ιωνίας και στεγάζει την βιομηχανία Μπριτάνια, όπου κατά καιρούς έχουν στεγαστεί βιομηχανικές μονάδες βαφείων, κλωστηρίων και πλαστικών.

Πιο συγκεκριμένα από το πολεοδομικό σχέδιο του 1996 και την τροποποίηση του 2003 διαφαίνονται τα εξής : Οι αραιοδομημένες και αδόμητες εκτάσεις στην περιοχή Τουραλή και στην περιοχή που οριοθετείται ανάμεσα στο νεκροταφείο, την οδό Πίνδου και τον Κηφισό εντάσσονται και αυτές στο σχέδιο πόλης και συγκροτούν τρεις νέες συνοικίες που κάνουν τον πολεοδομικό ιστό του δήμου ακόμα πυκνότερο.

Στο συγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο προτείνεται για πρώτη φορά η εκπόνηση ειδικής πολεοδομικής μελέτης για την συνοικία του προσφυγικού οικισμού, στα πλαίσια της οποίας θα καθοριστούν τα τμήματα του οικισμού που χρίζουν προστασίας, τα διατηρητέα κτίρια και τα κίνητρα για την ανακαίνιση και τη συντήρηση των παλαιών κτισμάτων της περιοχής.

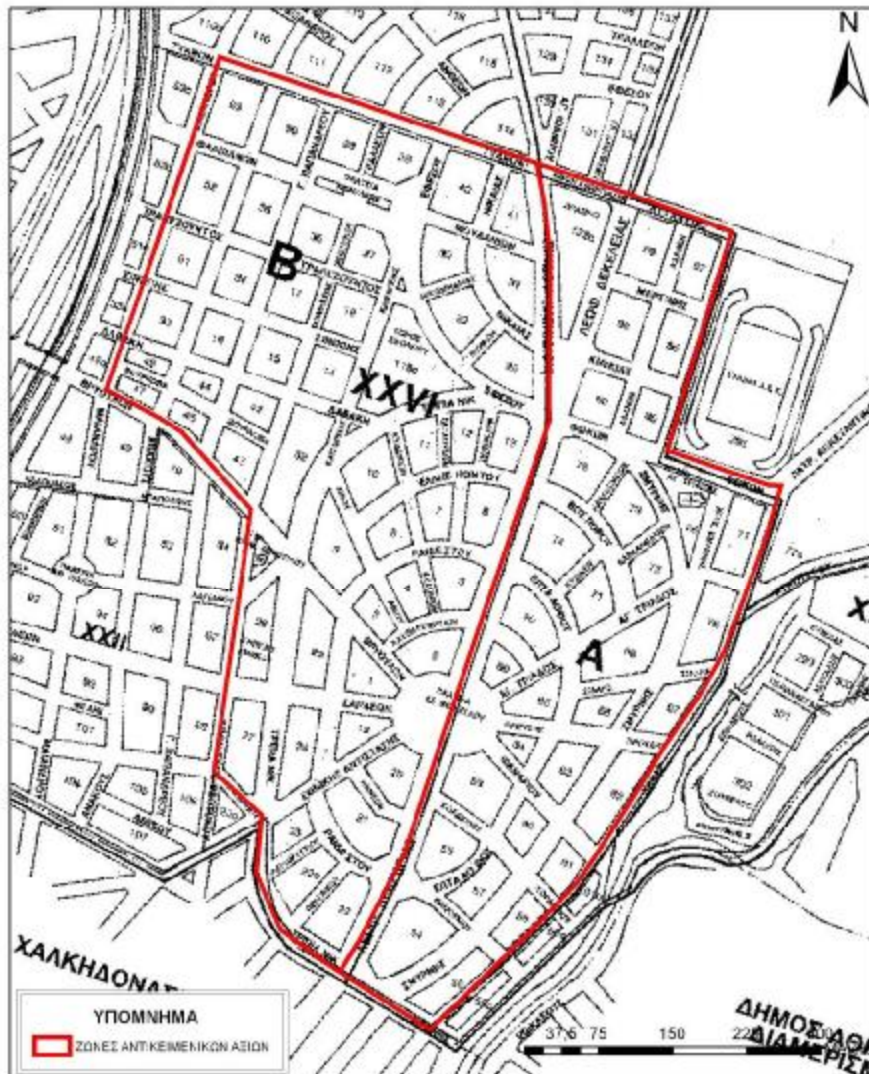
Ο δήμος χαρακτηρίζεται προνομιούχος σε σχέση με τους υπόλοιπους αθηναϊκούς όσον αναφορά τους χώρους αναψυχής και το πράσινο. Κύρια περιοχή αναψυχής είναι το άλσος της Φιλαδέλφειας, έκταση η οποία ανήκει στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Το άλσος έχει ενταχθεί στην ζώνη ειδικών χρήσεων του γενικού πολεοδομικού σχεδίου και προστατεύεται αυστηρά από οποιαδήποτε αλλαγή στο καθεστώς χρήσεων γης.

Ο οργανωμένος τρόπος ανάπτυξης των περισσότερων γειτονιών του δήμου έδωσε την ευκαιρία για την δημιουργία πολλών πλατειών και τμημάτων πρασίνου ανάμεσα στον αστικό ιστό. Συνολικά στον δήμο υπάρχουν περισσότερες από 10 τοπικές πλατείες συνολικής έκτασης 33 στρεμμάτων περίπου.

Οι αντικειμενικές αξίες στον προσφυγικό οικισμό όπως φαίνονται και στον παρακάτω χάρτη χωρίζονται σε 2 περιοχές που οριοθετεί ο οδικός άξονας της λεωφόρου Δεκελείας. Η περιοχή Α δεξιά του άξονα τιμάται 1200 ευρώ ενώ η περιοχή Β αριστερά του άξονα τιμάται 1150 ευρώ.

Αντικειμενικές Αξίες Προσφυγικού Οικισμού Ν.Φιλαδέλφειας



Χάρτης 1: Η διάκριση των αντικειμενικών αξιών στον προσφυγικό οικισμό

Σύμφωνα με τα αρχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ η διαχρονική εξέλιξη της έγκρισης ή επέκτασης του σχεδίου για τη Ν. Φιλαδέλφεια είναι η παρακάτω :

- 1) ΦΕΚ 313/3.8.1932 : Έγκριση συνοικισμού Ν.Φιλαδέλφειας μετά περιοχής του
- 2) ΦΕΚ 294/5.9.1934 : Επέκταση παρά τον συνοικισμό Ν.Φιλαδέλφειας
- 3) ΦΕΚ 117/15.3.1937 : Αναθεώρηση και επέκταση Ν.Φιλαδέλφειας
- 4) ΦΕΚ 138/3.4.1937 : Επέκταση Αθηνών στην συνοικία Αλυσίδα
- 5) ΦΕΚ 69/15.3.1948 : Συμπλήρωση σχεδίου μεταξύ των οδών Τατοίου και Μενιδίου μέχρι του ρυμοτομικού σχεδίου Νέας Μαδύτου
- 6) ΦΕΚ 91/12.4.1949 : Επέκτασης εις περιοχήν περιλαμβανομένην μεταξύ των οδών Πίνδου, Τατοίου και της σιδηροδρομικής γραμμής Λαυρίου και επιβολή όρων δομήσεως
- 7) ΦΕΚ 216/28.7.1951 : Επέκτασις Ν.Φιλαδέλφειας μεταξύ της οδού Αγίας Ευφημίας και ρεύματος Περισσού
- 8) ΦΕΚ 18/27.1.1953 : Επέκτασις εις θέσιν Μάδυτος
- 9) ΦΕΚ 55/24.2.1955 : Επέκτασις δια της συμπληρώσεως των Ο.Τ 48 και 48^α
- 10) ΦΕΚ 316/9.11.1955 : Επέκτασις παρά τα Ο.Τ 77-85-86-87 και εις τον χώρον ένθα το γήπεδον της ΑΕΚ
- 11) ΦΕΚ 293/28.11.1956 : Επέκτασις εις περιοχάς Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας και του συνεταιρισμού παλαιών πολεμιστών Αγ.Σπυρίδων
- 12) ΦΕΚ 118/30.6.1957 : Επέκτασις Ν.Φιλαδέλφειας και Κουκουβάουνων εις θέσιν Κ. Μύλος
- 13) ΦΕΚ 10/17.4.1959 : Τροποποίηση Νέας Ιωνίας και επέκτασης Νέας Φιλαδέλφειας προς ανέγερση εργατικών κατοικιών
- 14) ΦΕΚ 66/23.5.1962 : Επέκτασις παρά τα Ο.Τ 214-220-221 εις θεσιν Κόκκινος Μύλος
- 15) ΦΕΚ 176/17.10.1967 Επέκτασις παρά την συμβολήν της οδού Δεκελείας και της σιδηροδρομικής γραμμής Λαυρίου προς ανέγερσιν εργατικών κατοικιών
- 16) ΦΕΚ 75/3.4.1970 : Επέκτασις σχεδίου παρά το 5^ο χιλιόμετρον της εθνικής οδού Αθηνών - Λαμίας
- 17) ΦΕΚ 193/22.8.1970 : Επέκτασης σχεδίου εις την περιοχήν των περικλεισμένων μεταξύ των οδών Λαυρίου, Πίνδου και Θεοτοκοπούλου
- 18) ΦΕΚ 97/1.2.1996 : Έγκριση γενικού πολεοδομικού σχεδίου Ν.Φιλαδέλφειας

3.4 Διαχρονική εξέλιξη του πολεοδομικού ιστού της Νέας Φιλαδέλφειας

Η εξέλιξη του πολεοδομικού ιστού της σύγχρονης πόλης απεικονίζεται και στους παρακάτω χάρτες που προέκυψαν από επεξεργασία αεροφωτογραφιών του προσφυγικού οικισμού ανά δεκαετία.

Προσφυγικός Οικισμός Ν.Φιλαδέλφειας 1937



Εικόνα 9 : Αεροφωτογραφία του προσφυγικού οικισμού της Νέας Φιλαδέλφειας (26-07-1937). **Πηγή :** ΟΚΧΕ, ίδια επεξεργασία.

Στην αεροφωτογραφία του 1937 η Ν.Φιλαδέλφεια με πληθυσμό τότε περίπου 8.000 κατοίκων απεικονίζεται να αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από τον πολεοδομικό ιστό του προσφυγικού οικισμού, ενώ έχει αρχίσει να διαφαίνεται μια μικρή τάση επέκτασης του προς τα νότια., γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στο ότι την εποχή εκείνη υπήρχε μεγάλο πρόβλημα στην συγκοινωνιακή διασύνδεση με την Αθήνα, όποτε ήταν αναμενόμενη η πολεοδομική επέκταση στο τμήμα του οικισμού που ήταν πιο κοντά στην πρωτεύουσα άρα και στις θέσεις εργασίας.

Προσφυγικός Οικισμός Ν.Φιλαδέλφειας 1953



Εικόνα 10 : Αεροφωτογραφία του προσφυγικού οικισμού της Νέας Φιλαδέλφειας (21-07-1953).Πηγή :ΟΚΧΕ, ίδια επεξεργασία

Στην αεροφωτογραφία του 1953 η Φιλαδέλφεια έχει εξελιχτεί σε μια πόλη με περισσότερους από 10.000 κατοίκους. Το ΦΕΚ του 1953 έχει επιτρέψει την επέκταση στη περιοχή της Μαδύτου η οποία έχει ήδη αρχίσει να παρουσιάζει πυκνή δόμηση ενώ η επέκταση του πολεοδομικού ιστού στα νότια, ουσιαστικά έχει ενώσει γεωγραφικά το δήμο Φιλαδέλφειας με το δήμο Αθηναίων. Επίσης έχουν ξεκινήσει και είναι ορατές οι πρώτες ασφαλτοστρώσεις των κεντρικών δρόμων.

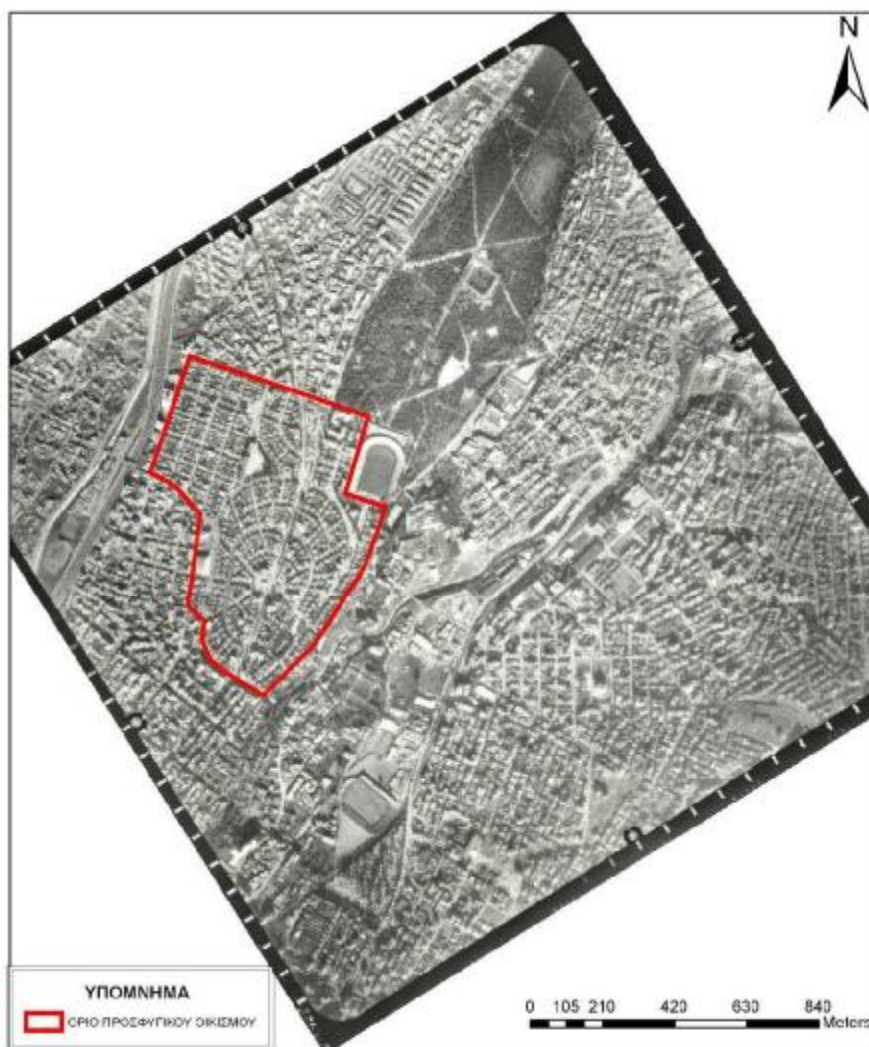
Προσφυγικός Οικισμός Ν.Φιλαδέλφειας 1965



Εικόνα 11 : Αεροφωτογραφία του προσφυγικού οικισμού της Νέας Φιλαδέλφειας (6-10-1965).Πηγή :ΟΚΧΕ, ιδία επεξεργασία

Το 1965 ο πληθυσμός της πόλης έχει ξεπεράσει τους 16.000 κατοίκους. Η εθνική οδός έχει περάσει μέσα από την πόλη ενώ έχει χτιστεί και το γήπεδο της ΑΕΚ που αποτέλεσε ορόσημο της περιοχής. Εμφανίζεται σημαντική αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας στο βόρειο κομμάτι, όπου ο δήμος αρχίζει να ενώνεται πολεοδομικά με το δήμο Αχαρνών αλλά και στα δυτικά, περιφερειακά του άξονα της εθνικής οδού. Οι ελεύθεροι χώροι στην πόλη είναι ακόμα πολλοί κυρίως προς το βόρειο μέρος όπου μέχρι τότε υπήρχαν ακόμα και χώροι βοσκής.

Προσφυγικός Οικισμός Ν.Φιλαδέλφειας 1979



Εικόνα 12 : Αεροφωτογραφία του προσφυγικού οικισμού της Νέας Φιλαδέλφειας (09-01-1979). **Πηγή :** ΟΚΧΕ, ίδια επεξεργασία.

Προσφυγικός Οικισμός Ν. Φιλαδέλφειας 2001



Εικόνα 13 : Αεροφωτογραφία του προσφυγικού οικισμού της Νέας Φιλαδέλφειας (07-06-2001). **Πηγή :** ΟΚΧΕ, ίδια επεξεργασία

Από τη δεκαετία του 70 μέχρι σήμερα ο προσφυγικός οικισμός έχει πάψει να αποτελεί σημείο αναφοράς χωρικά αφού έχει αφομοιωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό από την σύγχρονη πόλη που έχει εξαπλωθεί προς κάθε κατεύθυνση, αποκλίνοντας σημαντικά από τις επιδιώξεις των πολεοδομικών σχεδίων. Ο πληθυσμός έχει φτάσει πλέον τους 25.000 κατοίκους. Οι ελεύθεροι χώροι έχουν περιοριστεί σημαντικά αν και παραμένουν περισσότεροι σε σύγκριση με τον μέσο όρο των συνοριακών δήμων της Αθήνας. Είναι χαρακτηριστικό ότι η μεγαλύτερη συγκέντρωση του συνόλου των υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων παρατηρείται στον κεντρικό οδικό άξονα της λεωφόρου Δεκελείας ο οποίος έχει συμφορηθεί σε βαθμό κορεσμού. Γενικά δεν υπάρχουν πλέον οι προϋποθέσεις επέκτασης της περιοχής, ούτε μαζικής αναδιοργάνωσής της, αφού πλέον οι πυκνότητες δόμησης είναι υψηλές.

Κάνοντας λοιπόν μια συνοπτική σύγκριση του προσφυγικού συνοικισμού με την σύγχρονη πόλη της Νέας Φιλαδέλφειας, βλέπουμε πως είναι φυσικό επακόλουθο να μειωθεί η επίδραση του χαρακτήρα του οικισμού του 1934 στην σύγχρονη φυσιογνωμία της πόλης, αφού έχουν συντελεστεί πολύ μεγάλες αλλαγές τόσο σε οικοδομικό όσο και σε πληθυσμιακό επίπεδο. Αλλαγές ποσοτικές και ποιοτικές. Σε οικοδομικό επίπεδο υπάρχει αύξηση του πολεοδομικού ιστού με βάση τον αριθμό των οικοδομικών τετραγώνων ποσοστού 604%. Ενώ σε πληθυσμιακό επίπεδο η αύξηση του πληθυσμού ήταν της τάξης του 382%. Μεγάλη μεταβολή υπήρχε και στο ποσοστό των προσφύγων στον συνολικό πληθυσμό, γεγονός που δικαιολογεί σε ένα βαθμό την υπερίσχυση των αναγκών των κατοίκων της σύγχρονης πόλης σε βάρος του χαρακτήρα του προσφυγικού οικισμού. Τα παραπάνω φαίνονται αναλυτικά στους ακόλουθους τρεις πίνακες.

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ ΝΕΑΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ		
ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ (1934)	63	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΛΗΣ (2001)	381	
ΣΥΝΟΛΟ	444	604%

Πινάκας 4 : Μεταβολή του αριθμού των οικοδομικών τετραγώνων της νέας Φιλαδέλφειας.
Πηγή ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΕΑΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ		
ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ (1934)	6337	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΛΗΣ (2001)	24234	382%

Πινάκας 5 : Μεταβολή του πληθυσμού της νέας Φιλαδέλφειας.
Πηγή ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΝΕΑΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ		
	ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	ΕΓΧΩΡΙΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ (1934)	95%	5%
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΛΗΣ (2001)	> 20%	<80%

Πινάκας 6 : Μεταβολή της πληθυσμιακής σύστασης της νέας Φιλαδέλφειας.
Πηγή ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

3.5 Διάκριση του πολεοδομικού ιστού και καθεστώσ γης

Ο πολεοδομικός ιστός του δήμου για το γενικό πολεοδομικό σχέδιο χωρίστηκε σε συνοικίες και γειτονιές με βάση πολεοδομικά, πληθυσμιακά, γεωγραφικά και κοινωνικά κριτήρια. Πιο συγκεκριμένα :

A) Πολεοδομικά : Αρτηρίες συλλεκτήριες, κεντρικές λειτουργίες, εγκαταστάσεις κοινωνικής υποδομής κλπ

B) Πληθυσμιακά : 4000 κάτοικοι περίπου ανά γειτονιά, 15.000 κάτοικοι ανά συνοικία

Γ) Γεωγραφικά : Διαμόρφωση εδάφους, ρέματα και άλλα φυσικά χαρακτηριστικά

Δ) Κοινωνικά : Κοινωνική ομοιογένεια, διαμορφωμένες ενότητες και χρονολογία δημιουργίας τους

E) Υφιστάμενα ή πιθανά μελλοντικά προβλήματα της περιοχής

Έτσι προέκυψαν 18 πολεοδομικές ενότητες / γειτονιές και τρεις συνοικίες όπως φαίνονται στον πίνακα 7.

Όσον αναφορά το καθεστώς γης, το μεγαλύτερο μέρος του οικισμού έχει κτιστεί υπό μορφή οργανωμένης δόμησης είτε σαν περιοχές εργατικών πολυκατοικιών, είτε με τα κτίρια του προσφυγικού οικισμού. Εξαιρέση αποτελούν οι πιο νεόκτιστες περιοχές στα όρια του δήμου.

Παρουσιάζονται δύο κατηγορίες μεγέθους οικοπέδων. Η πρώτη που αποτελεί και το μεγαλύτερο ποσοστό των οικοπέδων του δήμου αποτελείται από οικόπεδα με μέγεθος από 101-250 τμ, ενώ η δεύτερη αποτελείται από οικόπεδα που κυμαίνονται μεταξύ 250 και 500 τμ. Ο μέσος συντελεστής δόμησης κυμαίνεται από 1.4 στην περιοχή του προσφυγικού οικισμού μέχρι 2.2 στις πιο νεόκτιστες περιοχές.

Ένα μικρό ποσοστό γης κατέχει στην ιδιοκτησία της και η τοπική αυτοδιοίκηση κυρίως μικρές πλατείες και νησίδες πρασίνου. Δεν υπάρχουν δηλαδή οι μεγάλοι χώροι που να ανήκουν σε φορείς του δημοσίου και να δημιουργούν έτσι τις προϋποθέσεις μαζικής αναδιοργάνωσης της περιοχής. Αναλυτικά οι χώροι που ανήκουν στο δημόσιο ή στην αυτοδιοίκηση είναι :

A) Το άλσος νέας Φιλαδέλφειας

B) Το αμαξοστάσιο τρόλεϊ ΗΛΠΑΠ

Γ) Το γήπεδο ΑΕΚ

Δ) Ο χώρος σχολείων ΟΣΚ

E) Οι εργατικές πολυκατοικίες

	Πολεοδομική ενότητα / γειτονιά	Πυκνότητα κατοίκησης (κάτοικοι/Ha)	Μέσος συντελεστής δόμησης
Συνοικία1: Προσφυγικός οικισμός, Αμπέλια, Κάκκαβας, Μάδητος, Αστέρας	1.Αμπέλια	203	1.4
	2.Μαδυτος	165	1.4
	3.Μαδυτος	190	1.8
	4.	250	1.4
	5.Κάκκαβας	156	2.2
	6.Προσφυγικός οικισμός	87	1.4
	7.	190	1.8
Συνοικία2: Εργατικές πολυκατοικίες	8.Αστερας	200	1.8
	9.Εργατικες πολυκατοικίες	125	1.5
	10.Εργατικες πολυκατοικίες	170	1.2
	11.Εσπερος	200	1.2
	12.	217	1.2
	13.Σχολικα κτίρια		1.2
	14.Εργατικες πολυκατοικίες	236	1.2
	15.	118	1.2
Συνοικία3: Κόκκινος Μύλος, Απόμαχοι, Τούραλη	16.Εργατικες πολυκατοικίες	232	1.2
	17.Βιομηχανικη περιοχή		1.8
	18.Νησιδα	198	1.8
	19.Απόμαχοι	151	1.8
	20.Απομαχοι Τούραλη	135	1.8

Πινάκας 7 : Πυκνότητα κατοίκησης και μέσος συντελεστής δόμησης ανά γειτονιά και συνοικία του Δήμου Ν.Φιλαδέλφειας

Πολεοδομική ενότητα	Ελεύθερος χώρος	Έκταση (μ2)
Αμπέλια	Αθ.Διάκου	1.750
	Ελ.Βενιζέλου	6000
Μάδυτος	Κων/λεως	5000
	Κασίμη	2000
Νησίδα	28 ^{ης} Οκτωβρη	3000
Εργατικές πολυκατοικίες	Β. Γεωργίου β	1200
	Παιδική χαρά	1300
Έσπερος	25 ^{ης} Μαρτίου	1000
	Κερκύρας	2000
Εργατικές πολυκατοικίες	Αγ.Μαρίνας	2000
Απόμαχοι	Μιαούλη	7500

Πίνακας 8 : Ελεύθεροι χώροι ανά πολεοδομική ενότητα

3.6 Τεχνικές Υποδομές και δίκτυα

Μεταφορές και συγκοινωνίες

Οι κύριοι άξονες που διέρχονται από το δήμο Νέας Φιλαδέλφειας είναι τρεις :

A) Η Εθνική οδός : αποτελεί όριο του δήμου με τους Αγίους Αναργύρους και ταυτόχρονα διασχίζει τον οικιστικό ιστό του δήμου χωρίς όμως να τον επιβαρύνει κυκλοφοριακά. Κατά συνέπεια έχει ικανοποιητικό βαθμό εξυπηρέτησης για τον δήμο.

B) Η λεωφόρος Δεκελείας : συνδέει το δήμο με το κέντρο της Αθήνας μέσω της Αχαρνών αλλά και με τα βόρεια προάστια. Διασχίζει κεντρικά τον δήμο αλλά σήμερα παρουσιάζει μεγάλα προβλήματα κυκλοφοριακού φόρτου γιατί δέχεται υπερτοπικές κινήσεις ενώ αποτελεί και τον άξονα που έχει συγκεντρώσει μεγάλο μέρος υπηρεσιών και οικονομικών δραστηριοτήτων του δήμου.

Γ) Η Λεωφόρος Πίνδου : Συνδέει την Ν. Φιλαδέλφεια με τον Κόκκινο Μύλο και το Μενίδι. Ούτε αυτός ο άξονας λειτουργεί ικανοποιητικά σήμερα για τον φόρτο συγκοινωνίας που του αναλογεί

Όσον αναφορά την κατεύθυνση ανατολής - δύσης παρουσιάζεται έντονο πρόβλημα διάχυσης μέσα από τον οικιστικό ιστό, αφού οι δρόμοι οι οποίοι εξυπηρετούν αυτές τις μετακινήσεις δεν διαθέτουν τα κατάλληλα γεωμετρικά στοιχεία

Ύδρευση

Η ύδρευση του δήμου εναρμονίζεται με το πρόγραμμα της ΕΥΔΑΠ για την περιοχή και εξυπηρετείται από την μετρική ζώνη ύδρευσης 155 που τροφοδοτείται από τα παλιά διυλιστήρια Περισσού. Σήμερα υπάρχει επάρκεια στην ύδρευση και δεν εμφανίζονται προβλήματα στην ποσότητα νερού και στην έκταση του δικτύου. Μικρά προβλήματα εμφανίζονται κατά καιρούς στην περιοχή του προσφυγικού οικισμού λόγω της παλαιότητας των εγκαταστάσεων του δικτύου

Αποχέτευση

Όσο αναφορά την αποχέτευση ακαθάρτων υπάρχουν δίκτυα που καλύπτουν περισσότερο από 95% της περιοχής του δήμου και δεν υπάρχουν σημαντικά προβλήματα. Αντίθετα πολύ μεγάλο πρόβλημα υπάρχει στο δίκτυο αποχέτευσης ομβρίων, αφού το δίκτυο εμφανίζει σημαντικές ελλείψεις και δεν μπορεί να εξυπηρετήσει το δήμο. Σε περιόδους μεγάλων βροχοπτώσεων δεν υπάρχει ικανοποιητική εισροή των ομβρίων στο έδαφος και δημιουργούνται πλημμύρες και άλλες προβληματικές καταστάσεις.

3.7 Προβλήματα της Σύγχρονης Πόλης

Τα βασικότερα προβλήματα της Νέας Φιλαδέλφειας αυτήν τη στιγμή είναι τα ακόλουθα :

A) Το κυκλοφοριακό. Ο δήμος αντιμετωπίζει κυκλοφοριακά προβλήματα λόγω της υπερφόρτωσης του δικτύου από δρόμους υπερτοπικής κυκλοφορίας, όπως είναι η εθνική οδός και οι βασικές αρτηρίες που τον συνδέουν με τις Αχαρνές και την νότια Κηφισιά. Σημαντικό πρόβλημα υπάρχει και στους χώρους στάθμευσης οι οποίοι είναι ιδιαίτερα περιορισμένοι.

B) Οι βιομηχανικές χρήσεις γης. Υπάρχουν ακόμα αρκετές βιομηχανικές μονάδες κυρίως στην περιοχή του Κάκκαβα και του Έσπερου. Οι μονάδες αυτές είναι ιδιαίτερα ρυπογόνες με αποτέλεσμα να δημιουργούν δυσλειτουργίες στον οικιστικό ιστό του δήμου.

Γ) Τα μπαζωμένα ρέματα. Υπάρχει πληθώρα μπαζωμένων ρεμάτων στον δήμο, που ιδιαίτερα κοντά στην κοίτη του Κηφισού προκαλούν πλημμύρες. Επίσης πολλά ακάλυπτα τμήματα ρεμάτων δέχονται μεγάλες ποσότητες αποβλήτων από τις παρακείμενες βιομηχανίες και αποτελούν διαρκή εστία μόλυνσης

3.8 Ο προσφυγικός οικισμός μέσα στην σύγχρονη πόλη

Το θέμα της επιβίωσης του προσφυγικού οικισμού στην σύγχρονη πόλη της Νέας Φιλαδέλφειας άρχισε να μπαίνει αμέσως μετά την μεταπολίτευση όταν για πρώτη φορά μια ομάδα επιστημόνων και τοπικών παραγόντων πήραν πρωτοβουλία για την δημιουργία ενός προγράμματος εκτίμησης της κατάστασης του οικισμού και πιθανής ανάπλασης του. Στο πρόγραμμα αυτό εκδηλώθηκαν οι πρώτες τοποθετήσεις για την ανάπλαση του οικισμού μέσω διαδικασιών που θα προωθούνταν από μεικτές τεχνοοικονομικές επιχειρήσεις δήμου και πολιτών. Το 1979 με πρωτοβουλία του δήμου συστάθηκε μια δεύτερη επιτροπή στην οποία συμμετείχαν σχεδόν όλοι όσοι είχαν εργαστεί στην πρώτη φάση, αλλά προστέθηκαν και γνωστοί επιστήμονες του τεχνικού κόσμου. Η προσπάθεια αυτήν τη φορά επικεντρώθηκε στην εμβάθυνση του θέματος της ανάπλασης του οικισμού. Έτσι διαμορφώθηκε ένα πλαίσιο μελέτης και μεθόδων συγκέντρωσης πληροφοριών. Η φάση αυτή των συνομιλιών συμπίπτει με τους μεγάλους σεισμούς του Φεβρουαρίου του 1981 οπότε και το ήδη γνωστό πρόβλημα της αντοχής των παλιών κτισμάτων του προσφυγικού οικισμού έρχεται πάλι στο προσκήνιο. Η αποτίμηση των αποτελεσμάτων του σεισμού πάνω στα παλιά κτίσματα ήταν οδυνηρή. Μια πολυμελής επιτροπή μηχανικών του υπουργείου Δημοσίων Έργων που επισκέφτηκε την περιοχή για αυτοψία κατέληξε στο εξής συμπέρασμα: Από τα 1600 κτίσματα, 100 κριθήκαν κατεδαφιστέα, 500 είχαν σοβαρές ζημιές αλλά τελικά κριθήκαν επισκευάσιμα ενώ πολλά από τα υπόλοιπα είχαν μικρές ζημιές. Τίποτα πλέον όμως δεν μπορούσε να εγγυηθεί την αντοχή του οικισμού σε έναν επόμενο σεισμό μεγάλης έντασης. Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 70 είχε αρχίσει η εγκατάλειψη μέρους των κατοικιών του συνοικισμού γιατί για πολλούς ήταν ασύμφορη οποιαδήποτε επέμβαση στα παλαιά κτίσματα. Μετά τους σεισμούς ακολούθησε μια σειρά συσκέψεων, δήμου, τεχνικών και κατοίκων της περιοχής καθώς και της ΔΕΠΟΣ για μια πειραματική συνεργασία. Σκοπός ήταν αρχικά η επέμβαση σε ένα συγκεκριμένο οικοδομικό τετράγωνο που είχε υποστεί ζημιά σε βαθμό που όλα τα κτίρια κριθήκαν κατεδαφιστέα. Το τετράγωνο ανακατασκευάστηκε με επιτυχία στα πρότυπα του παλιού οικισμού και έτσι δημιουργήθηκε το πρώτο παράδειγμα που υποδείκνυε το μέλλον του συνοικισμού στην σύγχρονη πόλη.

Από την στιγμή που η ανάπλαση του οικισμού πέρασε στα χεριά συγκεκριμένης συνεργασίας φορέων υπήρξε μια σειρά προβλημάτων που έπρεπε να αντιμετωπιστούν και τελικά παρέμειναν απροσπέλαστα. Τα κυριότερα από τα οποία ήταν τα εξής :

α) Το πρόβλημα της χρηματοδότησης.

Η σύσταση των μεικτών οικονομοτεχνικών εταιριών που ανέλαβαν το έργο απαιτούσε και ανάλογους χρηματοδοτικούς φορείς. Για το λόγο αυτό η τοπική αυτοδιοίκηση στράφηκε σε πηγές χρηματοδότησης τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Οι προσπάθειες αυτές δεν απέδωσαν κυρίως λόγο των υψηλών επιτοκίων δανεισμού που καθιστούσαν αδύνατο ένα τόσο μακροπρόθεσμο δάνειο.

β) Ο συντελεστής δόμησης

Το πρόβλημα του συντελεστή δόμησης κυριάρχησε στην περίοδο της μεταπολίτευσης. Ο συντελεστής δόμησης του συνοικισμού άλλαξε πολλές φορές θεωρητικά μέχρι που η μελετητική ομάδα επέμεινε στο ότι η μελλοντική ανάπλαση του χώρου δεν θα έπρεπε να στηριχτεί στην αυξομείωση του συντελεστή δόμησης αλλά στην λύση των προβλημάτων της περιοχής. Η αύξηση του συντελεστή δόμησης θα έλυνε συγκριμένα προβλήματα κυρίως των οικοπεδούχων με προνομιούχα οικόπεδα αλλά ταυτόχρονα θα δημιουργούσε άλλα κοινωνικά και τεχνικά προβλήματα στον ευρύτερο χώρο της Νέας Φιλαδέλφειας όπως είναι ο υπερδιπλασιασμός του πληθυσμού που πιθανά να προκληθεί και η αντίστοιχη ανάγκη για επέκταση κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου που θα άλλαζε δραστικά τις ισορροπίες της περιοχής

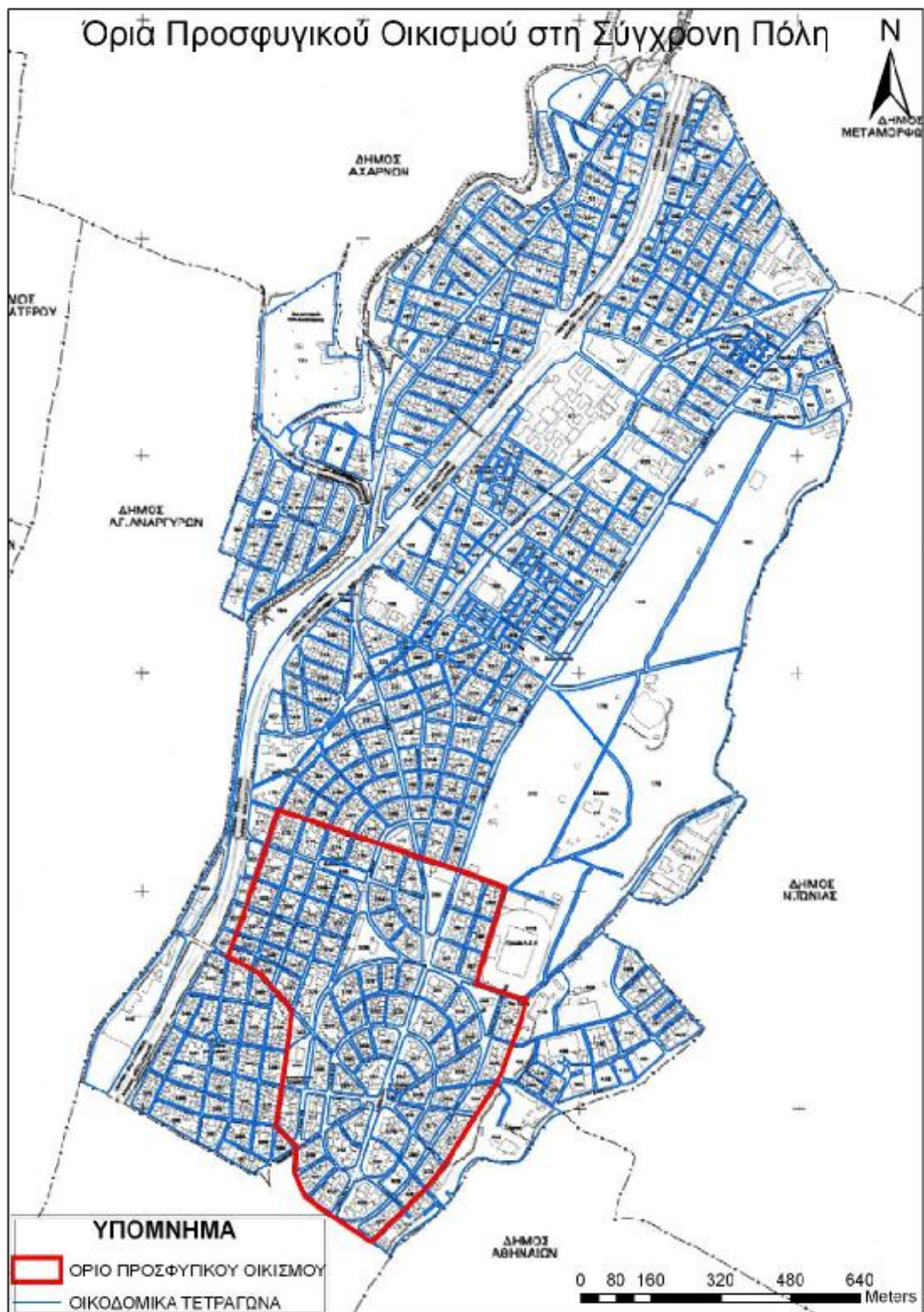
Χωρίς κάποια ουσιαστική λύση λοιπόν, η πλειοψηφία των κτισμάτων χάνεται από διαδοχικά κύματα σεισμών και απαλλοτριώσεων, μέχρι που το 2000 το δημοτικό συμβούλιο της πόλης προτείνει το χαρακτηρισμό της περιοχής σε «παραδοσιακό οικισμό», γεγονός που συνεπάγεται περιορισμούς δόμησης και ειδικούς όρους για τους ιδιοκτήτες σχετικά με τον τρόπο εκμετάλλευσης της περιουσίας τους. Ο προσφυγικός οικισμός στην σημερινή του μορφή χαρακτηρίζεται με το ΦΕΚ 18/06/01 σύμφωνα με το οποίο : *“ Χαρακτηρίζεται ως παραδοσιακός ο προσφυγικός οικισμός του δήμου Ν.Φιλαδέλφειας (Ν.Αττικής) που περικλείεται από τις οδούς Τυάννων, Αδελφών Γεωργιάδη, Ατταλείας, Καππαδοκίας, Φωκών, Ιωνίας, Φαναρίου,*

παράλληλος Ποδονίφτη, Ειρήνης, Ν.Τρυπιά, Εθν.Αντιστάσεως, Κοιμ.Θεοτόκου, Βρυούλων, Μαιάνδρου και Τυάννων”.

Επίσης ορίζεται με λεπτομερείς διατάξεις η μορφή που πρέπει να διατηρούν τα προσφυγικά κτίρια. Έτσι καθορίζεται ελάχιστο εμβαδόν 200 τμ, μέγιστο ποσοστό κάλυψης της επιφάνειας του οικοπέδου 60%, μέγιστος αριθμός ορόφων τρεις, μέγιστο ύψος κτιρίου 11,5 μέτρα. Επιπλέον επιβάλλεται η τετράριχτη κεραμοσκεπή, με μέγιστο ύψος δύο μέτρα κατά τα παραδοσιακά πρότυπα με επικάλυψη κεραμιδιού χρώματος κόκκινου και με διακοσμητικά ξύλινα φουρούσια ανά δύο μέτρα. Τέλος επιβάλλεται μια σειρά απαγορεύσεων όσο αναφορά την δόμηση συμπληρωματικών χώρων, προσθηκών και επιγραφών. Οι αντιδράσεις κατοίκων που δεν μπορούσαν να δώσουν με αντιπαροχή τα μισογκρεμισμένα σπίτια τους ήταν μαζικές αλλά σήμερα πολλοί είναι εκείνοι που χτίζουν στη θέση τους βασισμένοι στο αρχικό αρχιτεκτονικό πρότυπο, διαφυλάσσοντας τα μορφολογικά στοιχεία της περιοχής Παρόλα αυτά η συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση έγινε με πολύ μεγάλη καθυστέρηση και δεν πρόλαβε να διασώσει το μεγαλύτερο μέρος του προσφυγικού οικισμού με αποτέλεσμα σήμερα να ορίζονται μόνο έντεκα συγκεκριμένα, παραδοσιακά διατηρητέα κτίρια. Τα κτίρια αυτά ορίζονται με λεπτομέρεια στα ΦΕΚ : 23/12/02 και 95/Δ/13-02-06. Σύμφωνα με το πρώτο χαρακτηρίζονται ως διατηρητέα δέκα κτίρια που βρίσκονται εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου Ν.Φιλαδέλφειας όπως αναγράφονται στον πίνακα 9. Ως διατηρητέο χαρακτηρίζεται το αρχικό εκάστοτε κτίριο καθώς και τα στοιχεία του περιβάλλοντος χώρου και οι εναρμονιζόμενες με αυτό μεταγενέστερες προσθήκες. Στα χαρακτηριζόμενα ως διατηρητέα κτίρια απαγορεύεται κάθε αφαίρεση, αλλοίωση ή καταστροφή των επί μέρους αρχιτεκτονικών ή καλλιτεχνικών διακοσμητικών στοιχείων τους. Επιτρέπεται όμως η επισκευή, ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων, η στατική ενίσχυση και η εσωτερική διαρρύθμιση των κτιρίων εφόσον δεν αλλοιώνεται ο γενικός αρχιτεκτονικός χαρακτήρας των κτιρίων και δεν θίγονται τα διατηρητέα στοιχεία του.

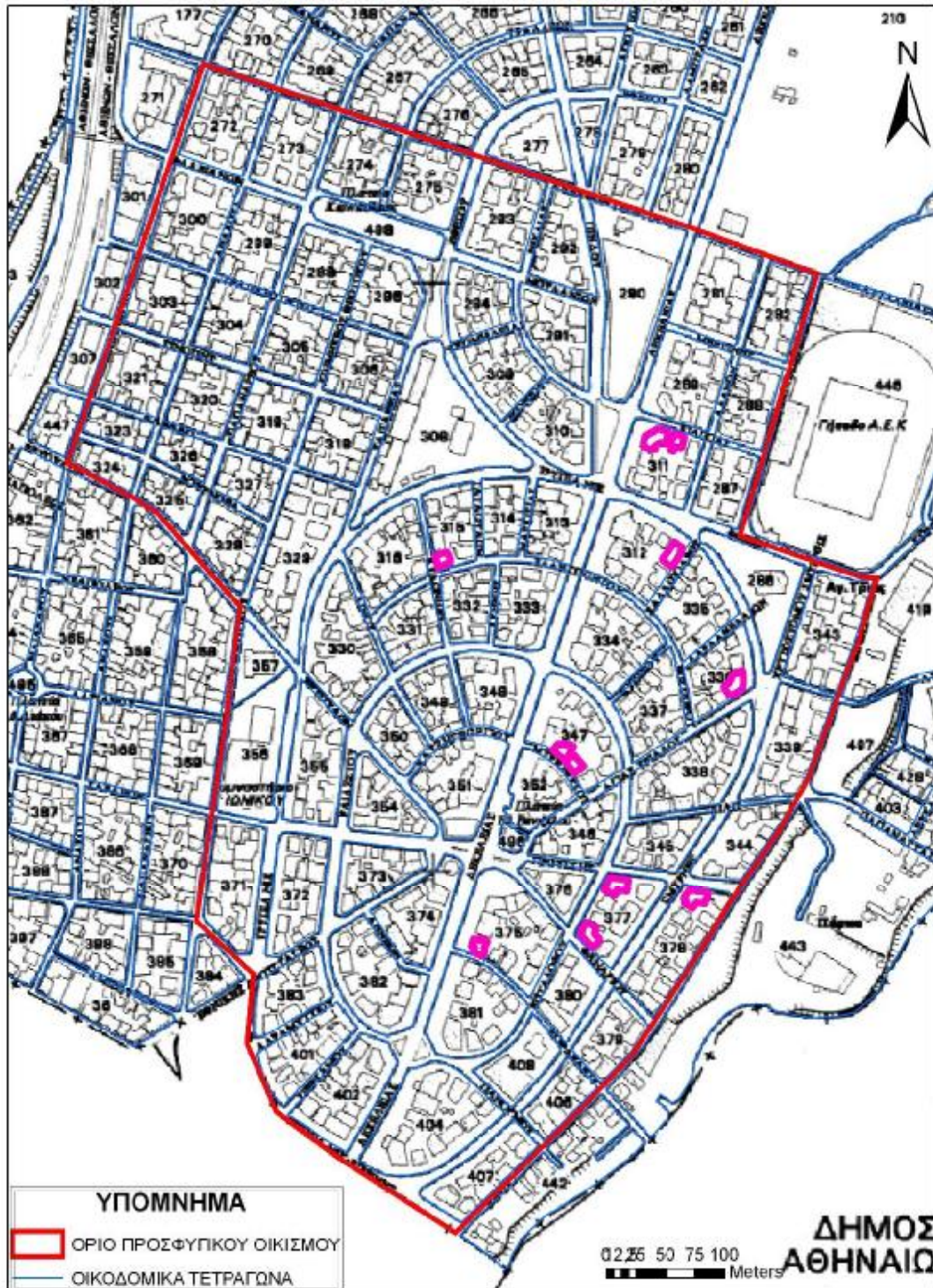
Διατηρητέα με ΦΕΚ 23/12/02	Διατηρητέα με ΦΕΚ 13/02/06
Δεκελείας 98	Κυδωνίων 14 και Ελλησπόντου 7
Επταλόφου 12 και Φαναρίου 3	
Επταλόφου 18 και Προυσσης 6	
Σμύρνης 34 και Προύσσης	
Μυριοφύτου 3	
Μυριοφύτου 5	
Αγίας Τριάδας και Σμύρνης	
Καλλιπόλεως 6	
Τατοίου 134 και Κιλικίας	
Κιλικίας 2	

Πίνακας 9 : Τα σημερινά (2009) διατηρητέα προσφυγικά κτίρια του Δήμου Ν.Φιλαδέλφειας



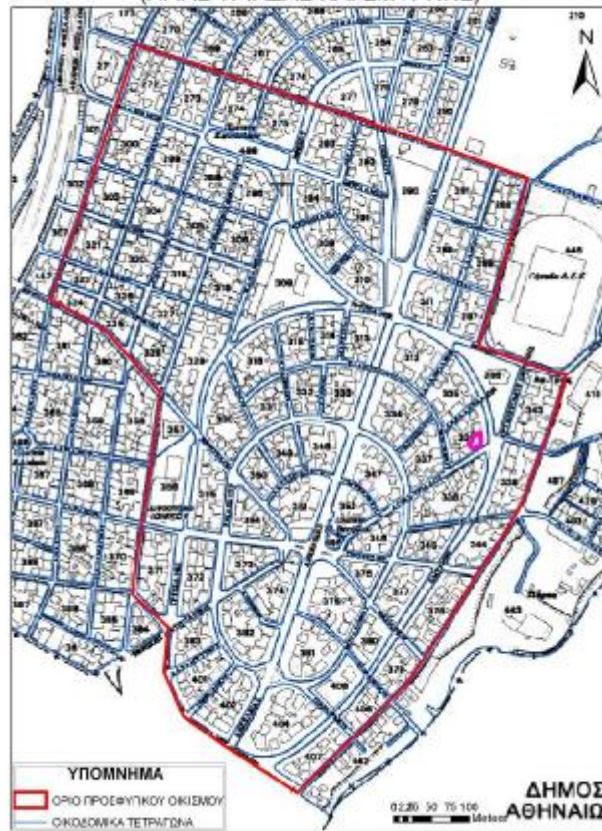
Χάρτης 2 : Τα όρια του προσφυγικού συνοικισμού στην σύγχρονη πόλη της Ν.Φιλαδέλφειας

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009



Χάρτης 3 : Τα σημερινά διατηρητέα προσφυγικά κτίρια του συνοικισμού

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΚΑΙ ΣΜΥΡΝΗΣ)



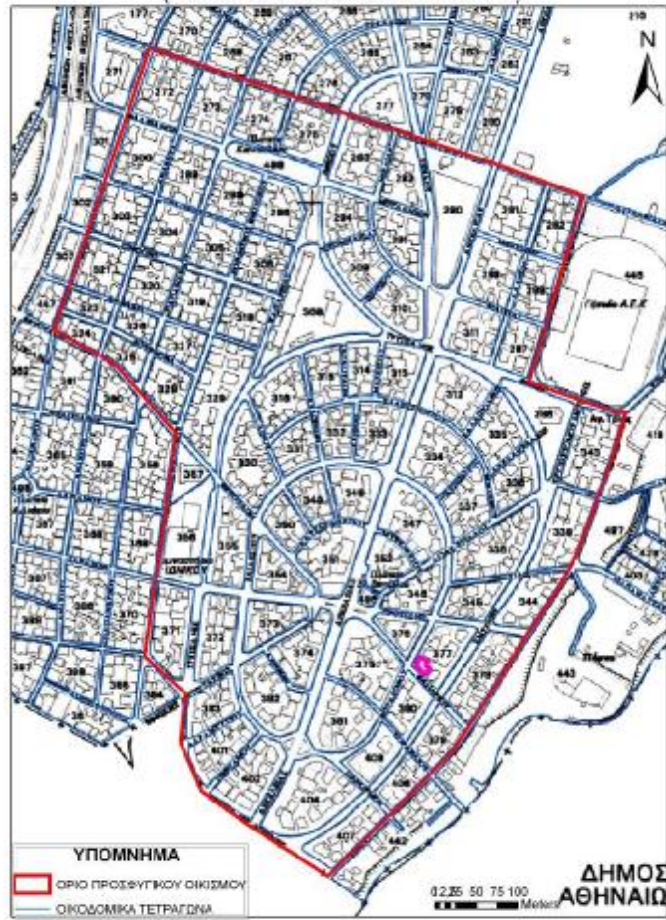
Χάρτης 4 : Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Αγίας Τριάδας και Σμύρνης

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΔΕΚΕΛΕΙΑΣ)



Χάρτης 5 : Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Δεκελείας 98

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΕΠΤΑΛΟΦΟΥ ΚΑΙ ΦΑΝΑΡΙΟΥ)



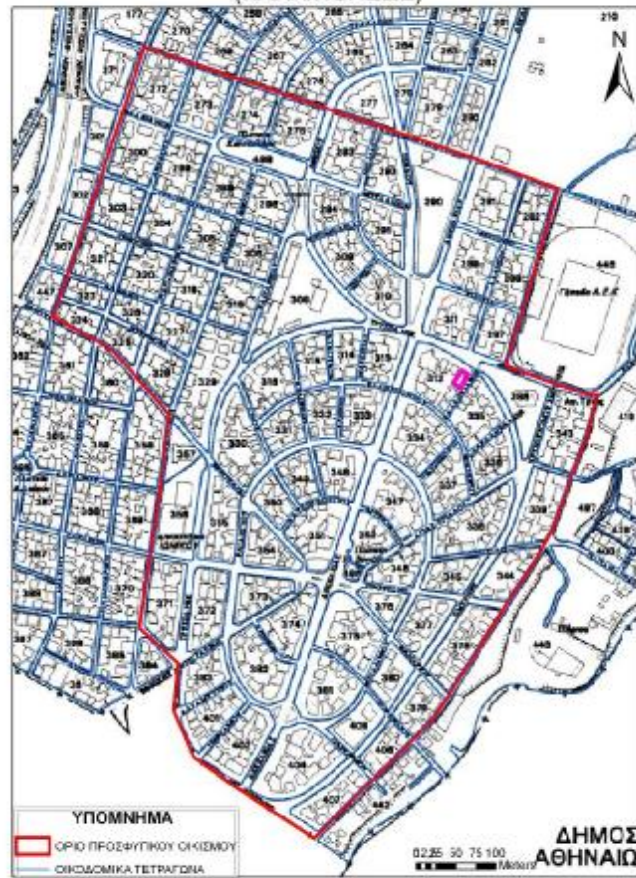
Χάρτης 6 : Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Επταλόφου και Φαναρίου

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΕΠΤΑΛΟΦΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΥΣΣΗΣ)



Χάρτης 7 : Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Επταλόφου και Προύσσης

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΚΑΛΛΙΠΟΛΕΩΣ)



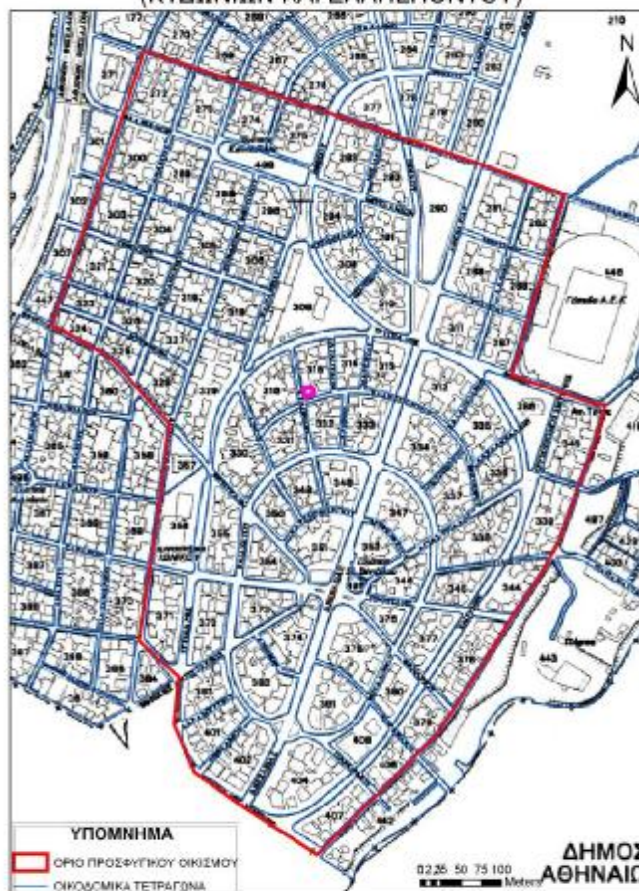
Χάρτης 8 : Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Καλλιπόλεως

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΚΙΛΙΚΙΑΣ)



Χάρτης 9: Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Κιλίκιας

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΚΥΔΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ)



Χάρτης 10: Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Κυδωνίων και Ελλησπόντου

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ 3)



Χάρτης 11: Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Μυριοφύτου 3

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ 5)



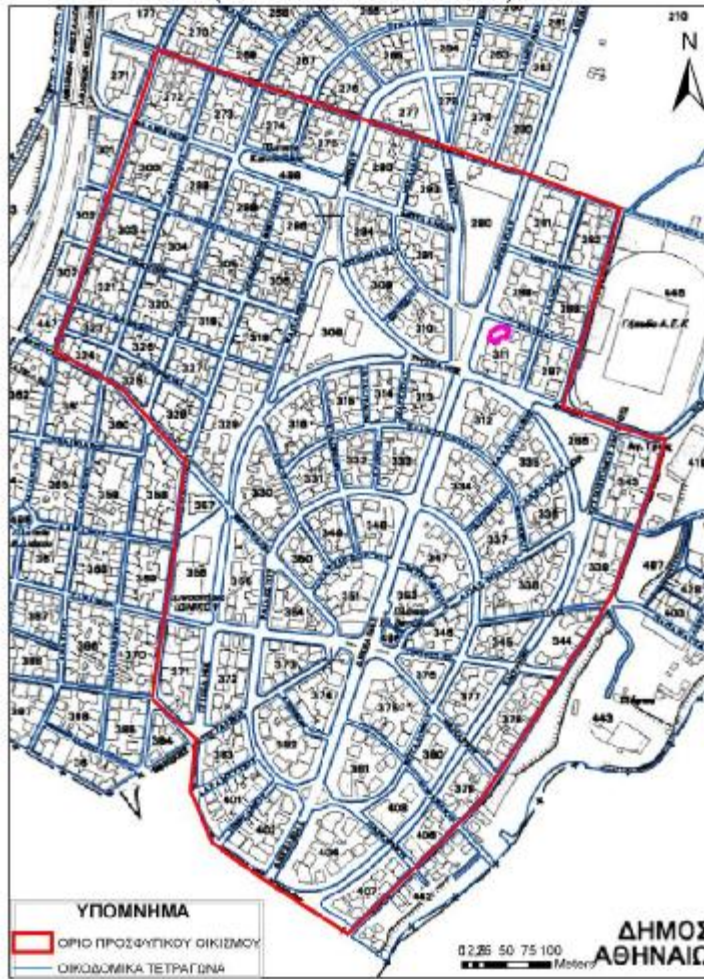
Χάρτης 12: Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Μυριοφύτου 5

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΠΡΟΥΣΣΗΣ ΚΑΙ ΣΜΥΡΝΗΣ)



Χάρτης 13: Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Προύσσης και Σμύρνης

Διατηρητέα Προσφυγικά 2009
(ΤΑΤΟΙΟΥ ΚΑΙ ΚΙΛΙΚΙΑΣ)



Χάρτης 14: Η διατηρητέα προσφυγική κατοικία στην οδό Τατοίου και Κιλικίας.

3.9 - Συμπεράσματα

Φαίνεται λοιπόν ότι από την δεκαετία του '30 μέχρι σήμερα ο οικισμός άλλαξε ραγδαία τόσο εσωτερικά όσο και σε σχέση με το πολεοδομικό και κοινωνικό πλαίσιο που αναδύθηκε στην μεταπολίτευση. Ο οικισμός ξεκίνησε σαν μια λύση στην άμεση ανάγκη κοινωνικής στέγασης και αναπτύχθηκε τις τρεις πρώτες δεκαετίες της ζωής του πάνω στον άξονα της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων. Οι οποίες ήταν αρχικά κατώτερες του μέσου όρου που επικρατούσε στην υπόλοιπη Αθήνα. Στην συνέχεια ο οικισμός εξελίσσεται και αρχίζει να αποτελεί πρότυπο αθηναϊκού προαστίου ακολουθώντας τους ρυθμούς ανάπτυξης της πόλης της Αθήνας. Ακολουθεί η ταχεία αύξηση του πληθυσμού, τα μεγάλα έργα αλλά και τα ανάλογα προβλήματα που επιφέρει η ταχεία ανάπτυξη με πρόχειρο προγραμματισμό.

Ήδη πλέον ο προσφυγικός οικισμός αποτελεί απλά και μονό έναν από τους πυρήνες γύρω από τον οποίο αναπτύσσεται η Νέα Φιλαδέλφεια με διαφορετικά πλέον χαρακτηριστικά από τον σύγχρονο οικισμό, τόσο σε πολεοδομικό επίπεδο όσο και στην πληθυσμιακή σύνθεση, αφού η συντριπτική πλειοψηφία πλέον των κατοίκων δεν είναι πρόσφυγες αλλά πολίτες της μεσοαστικής τάξης. Οι σεισμοί της δεκαετίας του '80 οριστικοποιούν την μετάβαση στην περίοδο παρακμής του παραδοσιακού συνοικισμού. Για πρώτη φορά αρχίζει να προσεγγίζεται ο οικισμός σαν πρόβλημα και όχι σαν πολιτιστικό στοιχείο που πρέπει να αναδειχτεί και να προστατευτεί. Τις δεκαετίες του '80 και του '90 ο παραδοσιακός οικισμός υπόκειται στις μεγαλύτερες μεταβολές, αφού χάνεται το μεγαλύτερο ποσοστό των σπιτιών στα πλαίσια της ανοικοδόμησης για την κάλυψη των αναγκών των σεισμοπλήκτων.

Στα τέλη της δεκαετίας του '90 αρχίζει η προσέγγιση του παραδοσιακού οικισμού ως πολιτιστικό στοιχείο που χρίζει προστασίας και γίνονται κάποιες πρώτες κινήσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Σήμερα ο παραδοσιακός προσφυγικός οικισμός είναι πλέον δυσδιάκριτος και αποτελεί ένα μικρό μόνο αλλά ιδιαίτερο κομμάτι ενός σύγχρονου αθηναϊκού δήμου και πλέον το ερώτημα τίθεται στο αν θα καταφέρει να διατηρήσει τα τελευταία χαρακτηριστικά του στο πέρασμα του χρόνου και στην πίεση που του ασκείται από τα οικονομικά συμφέροντα αλλά και τις χρηστικές ανάγκες των κατοίκων.

Όσον αναφορά τον πολεοδομικό χαρακτήρα της Ν. Φιλαδέλφειας στην πάροδο των ετών άλλαξε με ραγδαίους ρυθμούς. Από τις δεκαετίες του '30 και του '40 όπου την πόλη αποτελούσε ουσιαστικά μόνο ο προσφυγικός οικισμός, στην περίοδο από την δεκαετία του '70 μέχρι και σήμερα όπου ο προσφυγικός οικισμός αποτελεί ένα μικρό μόνο τμήμα του χαρακτήρα μιας σύγχρονης πόλης και κινδυνεύει να χάσει την ειδική ιστορική σημασία του, υπό το βάρος οικονομικών και κοινωνικών πιέσεων.

Φανερή επίσης είναι η αδυναμία του νομοθετικού πλαισίου και των φορέων να διαφυλάξουν την ιδιαίτερη κληρονομιά του οικισμού, αφού οι όποιες κινήσεις έγιναν με στόχο την προστασία του είτε προσέκρουσαν σε συμφέροντα, είτε έγιναν με τόσο μεγάλη καθυστέρηση έτσι ώστε να χαθούν σημαντικά τμήματα του χαρακτήρα της περιοχής.

Σήμερα θα μπορούσαμε να πούμε πως ο οικισμός βρίσκεται σε ένα μεικτό καθεστώς. Διατηρεί μεν την στοιχειώδη ρυμοτομία με την οποία κτίστηκε, ο χαρακτήρας όμως της πλειοψηφίας των κτιρίων που ξαναχτίστηκαν έχει διατηρήσει τα ελάχιστα δυνατά στοιχεία από την προσφυγική περίοδο και ελάχιστα κτίρια έχουν κηρυχτεί διατηρητέα. Το αποτέλεσμα είναι η σύγχρονη πόλη της Νέας Φιλαδέλφειας να χάνει την αξιοποίηση ενός σπάνιου στοιχείου πολιτιστικής κληρονομιάς, την στιγμή που ανάλογης σημασίας οικισμοί στην Ευρώπη αποτελούν πόλο προσέλκυσης πολιτιστικού τουρισμού.

Αφήνοντας στην άκρη το θέμα του προσφυγικού οικισμού η Νέα Φιλαδέλφεια αποτελεί έναν προνομιακό δήμο στην σύγχρονη Αθήνα όσο αναφορά τους ελεύθερους χώρους και τους χώρους πρασίνου και η μεγάλη προσπάθεια των φορέων που ρυθμίζουν τον πολεοδομικό χαρακτήρα της περιοχής γίνεται στην κατεύθυνση της διατήρησης αυτού του χαρακτηριστικού.

Τα προβλήματα φυσικά δεν λείπουν αφού οι δήμοι που βρίσκονται συνοριακά του δήμου Αθηναίων συχνά τείνουν να υποφέρουν από τις συνέπειες της πληθυσμιακής υπερφόρτωσης της πρωτεύουσας σε συγκοινωνιακό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Τα πολλά όμως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός δήμου με μεγάλη ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να τον καταστήσουν αντικείμενο προσεκτικής μελλοντικής διαχείρισης και καίριων επεμβάσεων έτσι ώστε να εξακολουθήσει να αντανakλά τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του, δίπλα σε μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα δεκάδων προβλημάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- § **Γεωργακοπούλου Φωτεινή**, Προσφυγικοί συνοικισμοί στην Αθήνα και στον Πειραιά, Αθήνα 2002
- § **Γκιζελή Βίκα**, Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930), Αθήνα 1984.
- § **Κακάτσος Γεώργιος**, Πορεία μέσα στο χρόνο Νέα Φιλαδέλφεια – Νέα Χαλκηδόνα, Αθήνα 1997.
- § **Καραμούζη Λ.**, Καταγραφή και χαρτογράφηση των προσφυγικών οικισμών στον Ελληνικό χώρο από το 1821 έως σήμερα, Αθήνα 1999
- § **Λεοντίδου Λίλα**, Πόλεις της σιωπής, Εργατικός εποικισμός της Αθήνας και του Πειραιά 1909-1940, Αθήνα 1989
- § **Μαρμαράς Μ.**, Αθήνα 1910-1940.Πολεοδομικές και αρχιτεκτονικές επισημάνσεις, Αθήνα 1997
- § **Μαυρογορδάτος Γ.**, Το ανεπανάληπτο επίτευγμα, Δελτίο κέντρου Μικρασιατικών σπουδων,8,Αθηνά 1992
- § **Μπίρης Κ**, Η αστική πολυκατοικία, Τεχνικά χρονικά, 1/6/1932
- § **Μπίρης Κ.**, Αι Αθήναι από τον 19^ο έως τον 20^ο αιώνα, Αθήνα 1966
- § **Παπαϊωάννου Ι.**, Η κατοικία στην Ελλάδα, Κρατική δραστηριότητα, Αθήνα 1975
- § **Παπαστεφανάκη Λ.**, Όψεις της εργατικής εγκατάστασης στον Πειραιά στη δεκαετία του 1930.Φυλο, Αγορά εργασίας, Σχέσεις παράγωγης, Αθήνα 2000
- § **Σακελλαρόπουλος Θ.**, Οικονομία, Κοινωνία, Κράτος στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου, Αθήνα 1991
- § **Morgenthau H.**, Η αποστολή μου στην Αθήνα 1922, Το έπος της εγκατάστασης, Αθήνα 1994